JUBILEUM-OMNIBUS

Gerda van Wageningen
Mary Schoon
Ina van der Beek
Tamara Haagmans
Greetje van den Berg

JUBILEUMOMNIBUS 147

GERDA VAN WAGENINGEN
De molenaarsdochter

MARY SCHOON
De liefde achterna

INA VAN DER BEEK
De kleur van de zon

TAMARA HAAGMANS
Een beetje magie

GREETJE VAN DEN BERG
Even weg

Uitgeverij Zomer & Keuning

GERDA VAN WAGENINGEN

De molenaarsdochter

HOOFDSTUK 1

Aardedonker was het in de bedstee. Het enige geluid dat ze hoorde, was het zachte ruisen van de wind. Vanzelfsprekend was er het bekende kraken van hout. De geluiden van de grote korenmolen vlak naast hun woonhuis waren Sabina van kinds af aan vertrouwd. Ze werd hier twintig jaar geleden geboren als oudste kind van de molenaar. Nooit had ze ergens anders geslapen dan in dit huis. Ze was eraan verknocht. Alles hier was haar door en door vertrouwd. Hun familie was vergroeid met die grote molen. Haar grootvader en nog meer geslachten daarvoor, waren allemaal molenaar geweest. Dat haar oudste broer zijn vader op zou volgen, was iets waar niemand aan twijfelde.
Ze zuchtte en draaide zich om. Niet veel later stond ze met tegenzin op. Ze kon nauwelijks een hand voor ogen zien en ze stak het kleine olielampje aan dat op de plank in de bedstee stond. Ze moest naar de doos. Haastig stak ze haar voeten in een paar pantoffels. Met de lamp in de hand vond ze haar weg in het kleine molenaarshuis. De doos was niet buiten, zoals bij de meeste huizen het geval was, maar stond in het aan de achterkant aan het huis vast gebouwde kot. Wie naar buiten moest, had 's nachts een po in de buurt staan.
Toen ze verlost was van de volle blaas, keek ze even door het raampje van de bijkeuken naar buiten. Vlak naast het huis, hoog boven op de dijk, torende als altijd het donkere en zo vertrouwde silhouet van de molen, die ruim veertig jaar geleden was gebouwd door haar grootvader. Het was een prachtige stenen molen. Daarvoor had er al een andere molen gestaan, een houten wipkorenmolen wist ze. Er hing een tekening van de oude molen in de kamer naast de haard. Haar familie maalde al meer dan tweehonderd jaar van geslacht op geslacht het koren voor de bakker van hun Hoeksche Waardse dorp. Ze maalden veevoer voor de boeren en soms ook koren voor de diaconie, die dat meel dan in tijden van nood onder de armen verdeelde. Regelmatig was er een handelaar of een andere particulier die iets liet malen. Heel vroeger was de molen gepacht geweest van een deftige familie die in Dordrecht woonde en ook een grote boerderij in het dorp had bezeten, met een herenhuis waarin ze de zomermaanden doorbrachten en een pachterswoning daar pal achter, waar het boerengezin in woonde. Op een gegeven moment had haar overgrootvader de molen van die heer gekocht. Nee, niet omdat hij zo veel geld in zijn zak had, maar met een grote hypotheek erop. Toen die eenmaal na jaren en jaren van hard werken was afbetaald, was de vorige molen zo vervallen geraakt dat er een nieuwe moest komen, een stenen molen, een grondzeiler, die hoger was en dus ook

meer wind ving, waardoor er met malen meer verdiend kon worden. Zodoende had haar grootvader opnieuw een hypotheek moeten afsluiten. Ook die was inmiddels weer afbetaald, maar er was een kleine twintig jaar geleden een grote landbouwcrisis geweest, waardoor de armoede op het platteland erg was toegenomen. Als bovendien de oogsten enkele jaren slecht waren, kon het gebeuren dat ook een molenaar veel minder inkomsten had dan hij gewoon was. Hier op de eilanden waren de meeste korenmolenaars eigenaar van hun molen en doorgaans verdienden ze daar een goede boterham mee, maar ze behoorden zeker niet tot de notabelen van een dorp.
De familie was in die jaren eveneens getroffen door enkele tegenslagen als ziekte en een akelig ongeval, waarna behoorlijke kosten moesten worden gemaakt om de molen te herstellen. Sabina vond het helemaal niet erg, voor een gezonde jonge vrouw als ze was, om als dienstmeisje een steentje bij te dragen aan het gezinsinkomen. Voor eerlijk werk hoefde geen enkel mens zich immers te schamen.
Ze huiverde. Kom, dit was de tijd niet om te gaan mijmeren over wat er de afgelopen jaren allemaal was gebeurd. Ze haastte zich terug naar haar kleine bedstee in de keuken. Omdat ze geen zusjes had, hoefde ze die met niemand te delen. Haar drie broers sliepen op zolder. Frans, Daan en Piet. Frans was achttien en de oudste. Hij moest zijn vader helpen in de molen, maar deed dat met tegenzin. Toch was het zijn onontkoombare lot de volgende molenaar van hun geslacht te worden. Frans was echter onrustig. Frans wilde zo graag de wijde wereld in, te beginnen met Rotterdam, waar veel mensen van het platteland in deze jaren heen trokken om er beter betaald werk te vinden. De snel groeiende stad leek grote mogelijkheden te bieden die er hier in de kleine dorpen niet waren. Dat was een van de zorgen van haar ouders. Het rusteloze verlangen van de oudste zoon had al meerdere ruzies tot gevolg gehad. Zelfs gisteren nog, zodat Sabina met een verdrietig gevoel was gaan slapen. Ze trok huiverend de dikke dekens om zich heen.
Daan was ruim anderhalf jaar jonger en veel rustiger dan Frans. Hij zou eigenlijk veel beter geschikt zijn om over een aantal jaren de volgende molenaar van hun geslacht te worden. Haar vader was al tweeënvijftig. Daan was zestien, bijna zeventien. Hij was al van school af, dat ging altijd zo. Dorpsjongens kwamen van school af als ze twaalf waren en moesten dan de handen uit de mouwen gaan steken.
Daan was, nadat hij van school kwam, door zijn vader in de leer gestuurd bij zijn grootvader van moederskant, de plaatselijke timmerman. Die was echter korte tijd later overleden, waarna oom Daan het bedrijf van zijn vader voortzette. Als die te weinig werk voor hem had, zat Daan thuis,

maar dan hielp hij zijn vader en broer graag. Daan hield van de molen, maar hij was natuurlijk niet de oudste zoon en daarom evenmin de beoogde opvolger. Piet, het nakomertje, was pas elf en zat tot de komende zomer nog op school. Hij kon bijzonder goed leren. De meester, zijn oom, had vorig jaar voorzichtig geopperd dat Piet het beste naar de hbs zou kunnen gaan in Oud-Beijerland, maar ja, naar die school gingen de zonen uit de deftige stand. Gewone dorpsjongens waren daar een hoge uitzondering en werden nogal eens gepest door hun klasgenootjes. Maar dat was nog ver weg. Vader Schipper moest niet veel hebben van boekenwijsheid. In zijn ogen werden kinderen daar alleen maar slechter van. Er waren vroeger meer kinderen geweest. Een zusje was als baby aan longontsteking overleden, wist Sabina, maar toen was ze nog zo klein geweest dat ze zich daar niets van herinnerde, en ook had haar moeder enkele miskramen gehad.
Zelf diende ze bij de ietwat labiele en aanstellerige mevrouw Mourits, de echtgenote van de bovenmeester. Ze hoefde weliswaar niet uit bittere noodzaak als dienstmeid aan de slag, maar vanzelfsprekend was ze bij lange na geen deftige jongedame die maar met haar handen in haar schoot kon gaan zitten wachten tot er een geschikte verloofde voorbijkwam. Er moest gewoonweg geld binnengebracht worden. Haar moeder was gezond, die kon haar hulp best missen, zolang ze op zaterdagmiddag maar meehielp thuis. Alle mensen moesten hard werken. Meisjes moesten thuis meehelpen als ze op een boerderij geboren waren. Arbeidersjongens gingen al vroeg met hun vader mee. Ze werkten tegenwoordig ook wel in fabrieken, maar die waren er op het eiland nauwelijks. En meisjes gingen uit dienen. Zo ging dat nu eenmaal. Arme jongelui trokken daarom de laatste jaren vaak weg naar de stad, waar ze meer konden verdienen. Frans wilde ook graag gaan, dat wist ze. Hij hield niet van de molen. Hij vond het verstikkend, dat hij zijn vader moest opvolgen en dat zijn leven eigenlijk al vast lag. Hij wilde veel liever gaan werken in de haven en misschien zelfs aanmonsteren op een van de grote zeeschepen daar, die de hele wereld over voeren. Rotterdam was een snel groeiende stad met steeds meer havens. Het leek wel, of ze daar nooit genoeg arbeiders hadden. Frans kon goed lezen en schrijven en ook goed rekenen, vooral naar zijn eigen portemonnee toe. Misschien kon hij hogerop komen bij een scheepswerf of een bevrachter. Dat dacht hij tenminste zelf. Ze huiverde opnieuw toen ze dacht aan de zoveelste ruzie tussen haar vader en haar oudste broer, die nog in haar oren had nageklonken toen ze verdrietig in de bedstee was gestapt.
Eén keer was ze in die grote werkstad geweest, nog niet eens zo lang geleden. Moeder had een jaar lang de centen die ze wekelijks wist over te

houden, in een oude kous gestopt zodat ze eindelijk met het hele gezin een dagje naar de stad waren geweest. Met de nieuwe stoomtram die nog maar een paar jaar over het eiland reed. Het was een lange reis geweest, want de stoomtram reed niet door hun dorp. Ze hadden er eerst met paard en wagen naartoe moeten rijden en het paard bij de herbergier moeten stallen, maar de tramrit over het eiland had ze prachtig gevonden. Ze was voor het eerst van haar leven over de Barendrechtse brug gereden. Wat een groot gevaarte! Sinds de brug was gekomen, twaalf jaar geleden alweer in 1888, was het eiland veel beter bereikbaar geworden. De stoomtram had ervoor gezorgd, dat vee en goederen van en naar de stad veel gemakkelijker werden vervoerd, maar vader mopperde altijd dat de stadse slechtheid nu ook even gemakkelijk zijn weg naar het eiland zou kunnen vinden. Nee, vader had niet veel op met de stad. Wat had ze zelf echter van die dag genoten en haar ogen uitgekeken in die grote drukke werkstad!

Ze hadden met elkaar door de straten van Rotterdam gelopen, aan een van de havens gezeten om het meegebrachte brood en de kruik met koude thee op te drinken, want ergens iets bestellen was vanzelfsprekend een grote geldverspilling. Ze waren gewend om zuinig te leven, zodat de lasten die nog op de molen rustten, zo snel mogelijk konden worden afgelost. Dan zou Frans de molen onbelast kunnen overnemen. Daar droomde haar vader van.

Ze hadden allemaal pijn in hun voeten gekregen van het vele lopen, zelfs vader, maar niemand had geklaagd. Toen ze weer in de tram zaten voor de terugreis, was haar moeder bijna van vermoeidheid in slaap gevallen, maar zij had dapper haar ogen open weten te houden omdat ze niets wilde missen van wat er onderweg te zien was. Het zou wel heel lang duren, eer ze weer in de stad zou komen! Wat waren ze moe thuisgekomen, op die hete windstille dag! Windstil was het vanzelfsprekend geweest, want als het waaide, moest de molen draaien.

Ze huiverde opnieuw onder de dekens, die ze dicht om zich heen had getrokken. Toen was het zomer geweest. Nu was het een kille en koude nacht in het begin van november. Buiten vroor het licht. Er zou morgenochtend misschien rijp aan de bomen zitten. Dat was altijd zo mooi. Ze wilde dat ze een kruik had, maar dat vond moeder nog niet nodig. Daar kreeg een mens maar wintervoeten van, zei ze.

Sabina huiverde en moest uiteindelijk toch weer warm geworden zijn, toch weer in slaap gevallen zijn, want toen ze haar ogen opende, was dat omdat moeder het vuur in het fornuis in de keuken oprakelde. Over haar schouder riep ze zoals elke morgen: ‘Sabina, opstaan.’

Het was halfzes. De tijd waarop ze op moesten staan, zomer en winter

en in de zomer soms nog wel een uurtje vroeger, zodra het begon te dagen.
Hartgrondig geeuwen hielp een beetje om wakker te worden. Huiverend schoot ze in haar gereedliggende zwarte gebreide kousen, trok ze haar onderjurk en rok aan. Rillend pompte ze wat water op in een teiltje om er haar gezicht en armen mee te wassen voor ze met kippenvel op haar lijf in haar bloes en jack schoot. Als ze uitademde, vormde zich een rookwolkje in de kille lucht. Maar het vuur in het fornuis laaide inmiddels op en moeder had er al de waterketel op geschoven, voor ze zich ging wassen. Vader moest zich scheren, Frans ook, 's morgens was het altijd spitsuur in de keuken. Er kwam rust toen de mannen in hun overall waren geschoten, en met hun petten op het hoofd verdwenen om de vang los te maken.
Het waaide. Er moest vandaag veevoer gemalen worden. Een molenaar leefde immers van de wind. Letterlijk.
De wintertijd was voor een korenmolenaar altijd een drukke tijd. Naast het malen van het graan voor de bakker was er altijd behoefte aan veevoer, nu de koeien op stal stonden. Dat veevoer, ook wel mesting genoemd, bestond voornamelijk uit haver, gort, en maïs, alsmede gebroken bonen en erwten. Als het heel druk was of na een periode van windstilte als het eindelijk weer begon te waaien, moest er zelfs 's nachts gemalen worden, al deed haar vader dat zo min mogelijk vanwege het grotere gevaar op ongelukken. Uiteindelijk was dat al eens gebeurd. Nee, niet aan denken nu!
Heel vroeger kenden molenaars het scheprecht. Dan haalden ze uit elke zak meel die gemalen was een schepje voor eigen gebruik. Dat was niet langer zo. Tegenwoordig kregen ze voor hun werk betaald. De bakker betaalde altijd keurig op tijd, maar er waren een paar boeren die dat niet altijd deden en die de molenaar soms wekenlang op zijn geld lieten wachten. Soms weigerde haar vader voor een van die wanbetalers nog meer te malen, voor de oude rekeningen voldaan waren. Een enkele keer kwam daar ruzie van.
Zodra het water kookte, zette Sabina koffie. Moeder dekte ondertussen de tafel. Er lag altijd een tafelkleed over de keurig schoon geschuurde tafel in de grote woonkeuken. Al leefden ze zuinig, ze waren geen schooiers, zei moeder vaak. Ze moesten schone en hele kleren dragen, ze aten met mes en vork en vloeken mochten ze niet. Nooit. Als een van de jongens dat soms deed, kreeg hij een klinkende oorvijg. Zo wilde moeder dat en ze trok zich er niets van aan dat Frans en Daan inmiddels ver boven haar uittorenden.
Hun huis was niet groot. Er was zoals in bijna alle huizen een mooie

kamer waar ze maar zelden zaten, en naast de gang aan de andere kant van het huis lag de slaapkamer van vader en moeder. Er was een trap naar boven waar de jongens sliepen achter een gordijn waarmee de zolderruimte werd gedeeld, want aan de andere kant van dat gordijn werden allerlei voorraden bewaard.
De grote woonkeuken was het gedeelte van het huis waar men leefde. In een hoek naast haar bedstee was het keldertje. Daar stonden de potten zuurkool en zoute bonen, stond het vat met gepekeld spek en werd brood en kaas bewaard. Onder haar bedstee werd zoals gebruikelijk de wintervoorraad aardappelen bewaard. Aan de achterkant van het huis was nog het kot. Daar was de plee, daar werd gewassen en stond het klompenrek. Op het platteland kwamen mensen altijd achterom binnen. De voordeur werd maar hoogst zelden gebruikt. Ja, met dopen, trouwen en begraven, zoals dat ging, en een enkele keer als dominee langskwam, maar dominee kwam vaker bij notabelen dan bij gewone mensen. Soms kwam er een ouderling, meestal een boer in goeden doen, als de omstandigheden daar aanleiding toe gaven. Achter het kot of de bijkeuken, zoals dat meer deftig werd genoemd, was een schuurtje met de stal voor het paard en het varkenskot, en een ruimte waar de werkbank van haar vader stond. Daar bewaarde hij tevens zijn gereedschap, smeerolie, verf en andere zaken, die noodzakelijk waren om de molen en het huis goed te onderhouden.
Elk jaar kocht haar vader een biggetje van een van de boeren, die dan in november werd geslacht, zodat ze vlees en spek hadden in de wintertijd. Sabina maakte als kind altijd dat ze wegkwam als het zover was, dan zat ze op zolder met haar schort om het hoofd getrokken en haar vingers in de oren om het arme beest niet te horen krijsen.
Al vier jaar diende ze bij de bovenmeester in huis. Een deftig huishouden had nu eenmaal een dienstbode, en een bovenmeester hoorde tot de dorpsnotabelen. Mevrouw Mourits was weliswaar gezond, maar erg nerveus en snel over haar toeren. Ze leed regelmatig aan hoofdpijnen, maar moeder dacht dat dit voornamelijk door haar nerveuze gestel kwam. Haar eigen moeder was gelukkig sterk en gezond. Zijzelf hadden geen meid, dat zou te gek zijn als er een ongetrouwde dochter thuis was die kon meehelpen. Als ze tegen de tijd van de avondboterham thuiskwam, moest ze voor de maaltijd zorgen, meestal gewoon avondbrood, maar in krappe tijden ook wel gekookte aardappelen met een beetje spekvet, net zoals tussen de middag. 's Avonds was er altijd wel wat te verstellen of anders moesten er kousen gebreid worden, die nu eenmaal hard sleten in de klompen die ze droegen. Sabina vond dat allemaal niet erg. Ledigheid was niets gedaan.

Er was een tuin bij het huis, daar werkte ze vooral zomers graag in. Daar stonden wat dahlia's in en enkele struiken, maar vanzelfsprekend was het grootste gedeelte een moestuin, waarin aardappelen en groenten werden verbouwd voor eigen gebruik. Ook fruit hadden ze uit eigen tuin. Er stond een appelboom, een perenboom en pruimenboom, twee bessenstruiken en een frambozenstruik. Er klommen bramen tegen een hek. Er was een aardbeienbed. Die tuin betekende altijd werk. Moeder deed ook veel, maar ze hield niet zo van de tuin. Ook Daan en Piet moesten meehelpen, als dat zo uitkwam of als er zwaar werk gedaan moest worden, zoals spitten of snoeien.
Bij de bovenmeester werkte ze vijf hele dagen van halfzeven in de morgen tot vijf uur in de middag, en vanzelfsprekend ook op zaterdagmorgen tot twaalf uur. Ze werd daar gelukkig goed voor betaald. Zoals dat hoorde, moest ze bijna al dat geld thuis afdragen. Een klein gedeelte mocht ze voor zichzelf houden. Dat geld mocht ze houden om te sparen, voor later, als ze eenmaal getrouwd zou zijn. Ze moest van dat geld ook dingen kopen die ze nodig had, zoals een lap stof om kleren te naaien, zwarte wol om kousen voor zichzelf te breien. Veel had ze niet nodig, vond haar vader. Verspilling, daar deed hun familie niet aan!
Elke week op woensdagmiddag, als de kinderen vrij waren, kwam er een werkvrouw om de school schoon te maken en daar moest ze bij helpen. Het was haar taak de schoolbanken af te zemen en de lessenaars van de meesters schoon te maken en op te ruimen. Dat vond ze best een vervelende klus. Ze had een hekel gekregen aan de woensdagen, want als de werkvrouw ziek was, moest ze ook de lokalen en de gangen dweilen en dat was akelig werk.
Het laken lag op tafel en ze zette de borden neer. Eenvoudige witte borden, met barsten erin en stukjes eraf. Ze hadden mooie borden in de deftige kast die in de mooie kamer stond, maar die werden alleen op de zondag gebruikt, als ze daar aten, of als er iemand jarig was en ze visite kregen.
Moeder was de dochter van de timmerman. Haar zuster, tante Marie, was getrouwd geweest met de meester van de lagere klassen. Deze oom Kees was afgelopen september totaal onverwacht overleden, gewoon in elkaar gezakt terwijl hij na schooltijd over straat liep met zijn hond. Een nieuwe meester was er nog niet gekomen, maar iedereen hoopte dat dit niet lang meer zou duren. Tante Marie leek echter niet erg te lijden onder dit onverwachte verlies van haar man. Ze hield haar huis zelf schoon en deed veel liefdadigheidswerk. Ze zong vaak in huis en daar was moeder weleens boos om, maar zelf dacht Sabina dat tante Marie kennelijk niet erg van oom Kees gehouden had en dat ze hem niet al te

erg miste. Ze leefde nu van een klein pensioentje, maar was daar tevreden mee.
Er was nog een tante, tante Lot, die getrouwd was met de timmerman van Maasdam. Oom Hein had daar een grote werkplaats. Ooit was hij bij Sabina's grootvader in de leer gekomen en had zo tante Lot leren kennen, had haar moeder eens verteld. Zodoende hadden ze in Maasdam familie wonen. Ze ging er een keer per jaar naartoe, als grootmoeder jarig was, die sinds het overlijden van haar man bij tante Lot inwoonde, omdat ze zo moeilijk liep en omdat ze niet goed overweg kon met tante Agnes, haar schoondochter. Het stokoude mensje van wel vierenzeventig jaar droeg altijd een mutsje en was altijd in het zwart gekleed sinds haar man was overleden. Moeder en tante Marie bleven ook liever uit de buurt van tante Agnes, maar moeder fleurde altijd op, als ze eindeloos met haar twee zussen en haar moeder kon kwekken over van alles en nog wat, en niet in de laatste plaats over alle schandaaltjes die hun ter ore waren gekomen. Als grootmoeder jarig was, gingen ze dus met paard en wagen naar Maasdam. Als er veel wind was, bleef hun vader thuis, maar moeder nam rustig de leidsels in handen om het paard te mennen. Trekpaarden waren meestal rustig van karakter. Een molenaar had paard en wagen nodig om graan op te halen bij boeren en om zijn producten weer af te gaan leveren.
Sabina legde messen naast de borden. Zij aten brood, al waren er veel gezinnen die 's morgens ontbeten met pap. Havermoutpap vond ze eigenlijk best lekker, zeker als er suiker in zat. Dat was niet altijd het geval. Suiker was immers duur en hoewel ze het altijd in huis hadden, vond haar vader het al snel verspilling als er te veel van werd gebruikt.
Ze sneed dikke sneden brood. Wittebrood. Vader zorgde altijd voor het beste meel voor zijn gezin, want hij wilde goed brood eten. Als ze hun boterhammen maar niet overdadig belegden met boter, kaas of spek, mochten ze eten zo veel als ze wilden. Sabina zette het schaaltje stroopvet op tafel. Daar hielden vooral vader en Frans van. Het vet dat overbleef na het uitbakken van speklappen werd gemengd met keukenstroop tot een smeuïge massa en in een schaaltje gedaan. Stroopvet was zoet, het vulde goed en er hoefde dan geen boter op het brood. Het werd daarom veel gegeten. Zelf hield Sabina er niet van. Ze at het liefst brood met boter en suiker, maar van moeder moest ze altijd eerst een boterham met kaas eten. Alleen met kaas. Niet met boter en kaas, dat werd in het boerendorp als pure verspilling gezien. Daar was zelfs een gezegde over. Zuivel op zuivel is van de duivel, heette het dan. Zuinigheid was immers een grote deugd. Dat hield dominee hen graag vanaf de kansel voor, maar volgens zeggen hield hij zelf minder van zuinigheid, maar wel van

wijn. Wijn! Kerels dronken bier of een borreltje, maar wijn? Nee, dat was voor de deftige lui of voor hen die dat dachten te zijn. Ach ja, de dominee, dokter en de notaris waren samen met de bovenmeester en enkele rijke boeren de notabelen van een dorp. De molenaar, de timmerman, de wagenmaker, winkeliers, mensen met een eigen bedrijf behoorden niet tot de notabelen maar ook niet tot de grootste groep, namelijk de arbeiders en armelui van een dorp. In die gezinnen heerste er vaak honger.
Ze ging zitten. Haar vader zat al onder het meel. Frans moest in de molen blijven tot zijn vader gegeten had. Dan mocht hij gaan eten. Daan schrokte haastig drie dikke sneden brood naar binnen, net als Sabina een verplicht met kaas en de andere twee met boter en suiker. Hij moest naar oom Daan. Er was veel werk. Er waren een paar dorsvlegels die gerepareerd moesten worden en dat had haast. Binnenkort brak de tijd aan dat er gedorst ging worden, als de aardappelen en bieten waren gerooid. Dorsen met een vlegel was zwaar en stoffig werk. De meeste mannen hadden er een grondige hekel aan, omdat het zo stoffig was en men ervan ging hoesten. Maar wie niet werkte zou ook niet eten, stond immers duidelijk in het enige boek dat er in de eenvoudige huizen te vinden was.
Ze at. Moeder zuchtte een paar keer. Het was dinsdag. Dat betekende dat er, na de wasdag op maandag, gestreken moest worden. Het wasgoed had op rekken voor het fornuis te drogen gehangen en ook op een rek in het kot. Daar hingen de gewassen overalls van de mannen, maar die waren zo dik dat ze nog niet droog waren.
Strijken was zwaar werk. De ijzeren strijkbouten, moeder had er twee, moesten om beurten op het fornuis opgewarmd worden. De zware bouten zorgden ervoor, dat de armen snel moe werden en de was in een gezin met zes mensen was groot.
Moeder voelde zich moe, zei ze. Daar had ze tegenwoordig wel vaker last van. Ze had Sabina onlangs toegefluisterd dat ze heel erg bloedde, alle maanden. Ze had nu de leeftijd dat het zo ongeveer op moest houden, maar het leek alleen maar erger te worden en de dokter had gezegd, dat ze maar elke dag bloedworst moest eten omdat dit goed voor haar was. De dokter wist natuurlijk ook wel dat ze geen dure biefstukken konden betalen! Moeder had hoofdpijn en werkte zuchtend een snee wittebrood naar binnen. Sabina had met haar te doen, maar het was inmiddels bijna kwart over zes, ze moest zich haasten.
Met haar dikke omslagdoek stevig om zich heen geslagen spoedde ze zich vijf minuten later over de dijk. Haar klompen lieten elke stap horen. Het was twintig minuten lopen eer ze in het dorp was, in het huis van

de bovenmeester, waar drie klaslokalen aan vast gebouwd waren. De bovenmeester droeg als altijd een zwarte pandjesjas en een keurig gestreken wit overhemd. Hij las in de Bijbel voor hij naar de school ging. Er lag een brief op de ontbijttafel. 'Er is bericht gekomen, Sabina,' glimlachte mevrouw Mourits. 'Er komt binnenkort een nieuwe meester om je oom Kees op te volgen.'
'O, gelukkig,' knikte ze. 'Daar zullen de meester en zeker juffrouw Luijendijk wel blij om zijn.'
Annet Luijendijk was de juffrouw van de bewaarschool, daar gingen veel kinderen naartoe als ze vier jaar oud waren en daar bleven ze tot ze twee jaar later naar de eerste klas gingen. Oom Kees had als meester de eerste drie klassen lesgegeven, de bovenmeester de vierde, vijfde en zesde klas. Zo ging dat al jaren. Na de onverwachte dood van haar oom, had juffrouw Luijendijk de kinderen uit de eerste twee klassen zo goed mogelijk lesgegeven en de bovenmeester had er de derde klas bijgenomen. De deuren van het leslokaal zonder leerkracht hadden doorlopend opengestaan. Soms moest mevrouw Mourits daar van haar man komen zitten om orde te houden, als de kinderen schrijf- of rekenopdrachten moesten maken die hun waren opgedragen. Ze probeerde dat weleens op Sabina af te schuiven, maar dat vond haar man niet goed.
In elk klaslokaal stond een kachel. Het was elke morgen het eerste werk van Sabina, om de kolen bij de vullen en het vuur op te rakelen, zodat de ergste kou uit de klaslokalen verdreven zou zijn als om halfnegen de leerlingen binnenstroomden. Mevrouw deed zulk werk vanzelfsprekend niet.
Toen de kachels brandden en mijnheer Mourits naar de school was gegaan, schoof mevrouw Mourits een kom koffie naar haar toe. 'Kom, ga even zitten, Sabina.'
'Is er iets?' vroeg ze verwonderd.
Mevrouw Mourits haalde lichtjes haar schouders op. Ze was niet zo jong meer, Sabina schatte haar ergens rond de vijftig. Ze had een zoon en een dochter die allebei waren getrouwd. De zoon was net als zijn vader schoolmeester geworden en woonde in 's Gravendeel, waar hij lesgaf. De dochter was getrouwd, had de eerste jaren in het dorp gewoond tot haar man had besloten dat ook hij zijn geluk in de stad wilde beproeven en het gezin moest natuurlijk mee. Mevrouw Mourits miste haar kinderen verschrikkelijk. De bovenmeester was een strenge man, bij wie de woorden tucht en orde op de lippen bestorven schenen te liggen. Op school was dat goed, maar in huis lag dat moeilijker. Zelf was Sabina een beetje bang voor de bovenmeester en vaak dacht ze in stilte dat haar mevrouw dat ook was.

Mevrouw keek haar onderzoekend aan. 'Mijn dochter verkeert opnieuw in gezegende omstandigheden. Dat weet je. Ze moet over een paar weken bevallen van haar derde kindje en nu heeft ze gevraagd of ik haar tot na de bevalling wil komen helpen, omdat de drukte haar boven het hoofd groeit. Maar de meester,' ze noemde haar man altijd de meester, 'zegt dat ik hier niet gemist kan worden. Dus vroeg ik me af… Misschien wil jij de komende weken het middageten voor hem koken en 's avonds voor zijn avondboterham zorgen, dan kun je daarna afwassen en hem een kopje koffie geven voor je weer naar huis gaat. Daar zou ik bijzonder mee geholpen zijn. Vanzelfsprekend mag je daarom zelf hier eveneens brood eten. Het betekent wel, dat je pas om zeven uur weer naar huis kunt. Veel werk dat tot mijn taak hoort, doe je echter al. Vanzelfsprekend hoef je niet uitgebreid te koken. Wij houden van zuinigheid, net als je ouders. Je zou naar verkiezing alleen in de keuken kunnen eten of samen met mijn man, die dan meteen aanspraak heeft. Zou je dat met je vader willen bespreken?'
Ze knikte en keek mevrouw Mourits een beetje verlegen aan, terwijl ze een speculaasje accepteerde. Ja, hier in het huis van de bovenmeester hadden ze altijd van die lekkere koekjes bij de koffie en 's middags bij de thee chocolade. En zij kreeg daar ook vaak iets van. Thuis hadden ze dat alleen op zaterdag en zondag.
'Ik zal het mijn vader vragen.'
'Zeg maar, dat je een gulden in de week meer loon krijgt,' beloofde mevrouw Mourits. 'Je werkt dan uiteindelijk langer en neemt mijn taak over.'
'Helemaal?'
'Je moet koken en de boodschappen moeten besteld worden. Ik zal je een lijstje geven van wat ik meestal bestel aan kruidenierswaren, en ook wat er bij de bakker en de slager moet worden besteld. Zoals je weet, wordt alles aan huis bezorgd. Over het betalen van de leveranciers hoef je je geen zorgen te maken, dat doet de meester altijd zelf. Het wassen en strijken besteed ik het laatste jaar al uit, dus dat blijft zo.'
Ze knikte. 'Ik zal mijn best doen, als vader het goedvindt. Maar een gulden in de week extra zal wel helpen.' Sabina glimlachte. Haar mevrouw keek opgelucht en glimlachte terug. 'Wanneer gaat u naar uw dochter toe?'
'Over ongeveer twee weken, lieve kind. Ik zal me erg opgelucht voelen, als jij dit voorstel met je vader hebt besproken en hij ermee akkoord gaat.'
Ze knikte. 'Meer loon en het feit dat ik me nuttig kan maken zal hem wel overhalen, denk ik zo.'

De ander knikte vriendelijk. Mevrouw Mourits had een goed hart en zeker niet altijd een gemakkelijk leven bij haar strenge, zelfs hardvochtige man. Misschien was ze daarom wel zo nerveus geworden? 'Ik verheug me erop een tijdje bij mijn dochter te zijn. Ik zie mijn kinderen en mijn kleinkinderen maar weinig en daar lijden moeders onder, weet je.'
'Moeder is blij dat wij allemaal nog thuis wonen.'
De ander knikte. 'Dat zal ook niet eeuwig zo blijven. Heb je nog geen vrijer, Sabina?'
Ze kreeg een vuurrood hoofd, mompelde iets onverstaanbaars en stond haastig op om te beginnen aan haar gebruikelijke dagtaak.

HOOFDSTUK 2

Op zaterdagmiddag was Sabina vanzelfsprekend vrij, maar dat betekende daarom nog niet dat ze maar op haar achterste op een stoel kon gaan zitten! Er waren altijd vaste werkzaamheden die thuis op haar lagen te wachten. In de morgen had haar moeder zoals gebruikelijk gebakken, vers wittebrood en voor de zondag een krentenbrood, en meestal bakte ze bovendien nog koekjes of een cake. Vrouw Schipper was daarna moe van de warmte, dus als Sabina thuisgekomen was en ze hadden gegeten, moest ze op die dag buiten de ramen wassen, de stoep boenen en het grind aanharken, zodat het huis en de molen er ook aan de buitenkant keurig bij lagen voor de zondag.
Terwijl ze buiten met de hark in de weer was, ze hadden een groot grindpad voor het huis, dat naast het huis achterom leidde en ook een pad naar de molen, hoorde ze boze mannenstemmen binnen. De molen draaide nog. Het woei en een molenaar was dan nog niet klaar. Daan zat buiten op een oude molensteen die daar al jaren lag een pijp te roken en hij keek met donkere ogen naar zijn zus.
'Is het weer zover?' vroeg ze.
'Ik kan er niet meer tegen, altijd die herrie,' knikte Daan verbolgen. 'Frans en pa gaan tegenwoordig bijna elke dag tegen elkaar tekeer. Geef mij die hark maar, zus. Dan heb ik iets te doen, want daarbinnen zit ik klem tussen die twee.'
Ze knikte en ging even later weer naar binnen. Haar moeder had zich inmiddels opgefrist, na de warmte van de bakoven en het koken van het eten. Ze had een hoofdpijnpoeder geslikt en voelde zich duidelijk beter. Moe kreeg nu eenmaal snel hoofdpijn. 'Pa en Frans hebben weer eens ruzie,' verzuchtte ze. 'Daan harkt het grind voor me aan. Hij heeft het helemaal gehad met dat eeuwige bekvechten.'

MARY SCHOON

De liefde achterna

HOOFDSTUK 1

Willem kijkt op naar het behuilde gezicht van zijn moeder. Vader heeft weer eens ruziegemaakt met de boer. Vader heeft de man uitgescholden en gezegd dat hij zich te barsten werkt voor een grijpstuiver, dat zelfs de hond het nog beter heeft en dat hij het niet langer pikt. Hij kwam het huis in stuiven, verruilde zijn gewone pet voor zijn zondagse en stampte regelrecht naar de kroeg. Moeder stoof hem nog achterna, maar vader smakte haar opzij, zodat ze in de heg tuimelde, en ze krijste alsof ze vermoord werd. Ze smeet vader haar klomp na. Dat was niet slim, want moeder raakte nooit iets, en de klomp brak in tweeën op de straat. Die moet vader morgen maken als hij weer nuchter is.
Dat hij straks ladderzat thuiskomt, daar durft moeder haar kop onder te verwedden. En platzak ook. Want in de kroeg is het schandalig duur. Bovendien is dat spul levensgevaarlijk, daarom hebben ze het nooit in huis. Vader wordt er bar leutig van en dan gaat hij weer aan moeder zitten frunniken, en daar zit ze niet op te wachten. Ze drinken enkel water uit de regenbak of het litertje melk dat vader elke zaterdag bij zijn loon krijgt, en nu is moeder bang dat ze dat misloopt.
Daarom staat Willem nu met de grijs gewolkte melkkoker in zijn handen en moet hij gaan vragen of hij klusjes voor de boerin kan doen. Wie weet krijgen ze dan toch nog het litertje melk. Beleefd en onderdanig zijn, dat is hem zijn leven lang al ingeprent.

Willem recht zijn rug en kijkt naar de strakblauwe hemel. Geen zuchtje wind te bekennen en de hitte trilt over het land. Hoog in de bomen zitten de vogels naar lucht te happen.
Hij rost over zijn kriebelende haarwortels en wist met zijn zakdoek het zweet uit zijn ogen. Voor de zoveelste keer kijkt hij besluiteloos rond. Wat moet hij nou? Gaan of blijven? Het gezanik van de boer hangt hem onderhand zijn keel uit, en die zoon van Versluis doet alsof Willem hier de voetveeg is. Amper zeventien jaar oud is zo'n knul en nu al zo'n grote mond. Dat zal wat worden als die later het bedrijf van zijn vader moet overnemen. De boerin is een best wijf, maar die heeft niks in de melk te brokkelen. Ze kan Willem soms zo droevig aankijken, smekend bijna, alsof hij het helpen kan dat ze niet gelukkig is. Maar om die blikken kan hij moeilijk blijven.
Bedaard zet hij zijn hooivork aan de kant. Het hooi staat opgestoken, de zon en de wind doen de rest. Geen centimeter werk verzet hij hier meer. Hij heeft zijn besluit genomen, hij gaat zijn padje inkorten.
Met grote passen loopt hij naar de boerderij. Met elke stap voelt hij zich lichter, hij krijgt weer goede zin en merkt dat hij zomaar loopt te fluiten.

Het vrije leven lonkt en het voelt alsof hij uit een kooi wordt bevrijd en zijn vleugels weer uit kan slaan.
In het voorjaar is hij hier aan komen lopen. De kleren zwabberden om zijn magere lijf en zijn gezicht was ingevallen, want de winter was zwaar geweest. Tijdens die donkere, sombere maanden had niemand werk voor hem. De nachten waren een marteling. Soms sliep hij in een leegstaande schuur, dan weer in een hooiklamp, maar zelden in een warme stal. Die schade heeft hij ruimschoots ingehaald. Hij is weer op krachten gekomen. Dikke pillen brood met spek hebben hem goedgedaan. Liters romige melk en stapels spekpannenkoeken heeft hij gulzig naar binnen gewerkt. Hij blaakt weer van de energie.
De zon brandt in zijn nek, de hitte is bijna niet meer te harden, en toch blijft zijn tred verend. Hij laat zich niet langer gaar stoven door die koperen ploert, hij gaat zijn centen ophalen, zijn boeltje bij elkaar scharrelen en dan maar kijken waar zijn voeten hem brengen. Hij heeft er zin in! Het is altijd nog goed gekomen, en ook nu weer zal hij een adres vinden waar hij tijdelijk zal mogen werken. En ach, anders zwalkt hij maar wat langer langs Gods wonderschone wegen in dit prachtige landschap. Hij heeft weer centen op zak, dus voorlopig zijn de zorgen aan de kant. Het is nog vroeg in de middag, de kerkklok heeft net twee uur geslagen. Genoeg tijd om voor het donker een geschikte slaapplek te vinden. Al dik vijftien jaar zwerft hij. Maar op dagen als deze is het fijn om geld op zak te hebben en na de ergste hitte een heerlijk koel pintje te kunnen kopen. Verdere uitspattingen maakt hij niet, want met rare sprongen is hij rap door zijn duiten heen, en zo is hij niet opgevoed. Hij klaagt niet – er luistert toch niemand, en zijn eigen gejammer is hij onderhand meer dan zat. De laatste vijftien jaar is hij dik tevreden met zijn bestaan. Het werk valt hem lang zo zwaar niet meer. Vroeger maaide hij met de hand. Vijftienduizend slagen per dag. Wekenlang liep hij met stijve armen van de spierpijn. Nu hebben de meeste boeren een maaimachine die wordt voorgetrokken door een paard. Een enkeling heeft zelfs een tractor. Versluis wil er ook een kopen, hij is overal al wezen kijken, maar nog niet tot koop overgegaan. Ze zijn hem te duur. En als de knecht toch voor je maait…
Kijk, daar loopt Versluis. Die moet Willem net hebben. Wat zal de boer ophoren van zijn besluit.

Jaap Versluis knijpt zijn ogen samen, verschuift zijn pruim van de ene naar de andere wang en snuift als een getergde stier. Hij is er maar mooi klaar mee dat zijn knecht zo plots gedaan geeft. Het zat eraan te komen, Willem heeft al vaker geroepen dat hij overal maar tijdelijk werkt, maar

nu het zover is, valt het Versluis toch rauw op zijn dak. Met samengeperste lippen telt hij het loon uit in de grote, harde knuist van zijn knecht. Het liefst zou hij Willem voorgoed houden: de man heeft verstand van zaken en hij heeft aan drie woorden genoeg. Willem hoef je niks voor te kauwen, die doet gewoon wat er gedaan moet worden en meer! Bovendien is Willem beresterk. Hij heeft een brede rug en spieren als kabels. Hij kan ook goed met beesten overweg. Zelfs het zure paard dat nog weleens achteruit wil trappen, zal dat bij Willem niet in zijn hoofd halen. En wat nog belangrijker is, Willem kan met die bokkige zoon van hem overweg. Dat doen niet veel mensen hem na.
Als laatste poging om Willem op andere gedachten te brengen haalt Versluis een dikke sigaar onder zijn pet vandaan en offreert die met een schijnbaar joviaal gebaar. 'Steek eens op, man! En wees wijs. Neem niet te snel een beslissing, je hebt het toch goed hier? Ik wil zo een paar gulden boven op je loon geven. Dat heb ik er dik voor over.'
Willem neemt de sigaar aan en steekt hem achter zijn oor. 'Al gaf je me er vijf! Ik doe het niet.' Hij is gestreeld door het aanbod, maar nu hij zijn besluit genomen heeft, laat hij zich niet meer ompraten. Secuur steekt hij zijn centen weg in het stoffen portemonneetje dat met een touwtje om zijn nek hangt. Daarna stopt hij het weer zorgvuldig weg tussen zijn hemd. Hij tikt aan zijn pet en laat de verontwaardigde boer achter.
In de stal stopt hij de weinige spullen die hij bezit in een kussensloop en slingert die op zijn rug. Buiten steekt hij zijn hand op naar Versluis. Maar als die ziet dat Willem echt vertrekt, draait hij zich nijdig om en gunt Willem geen blik meer waardig.
Willem grijnst. Versluis kan niet tegen zijn verlies en nu likt hij zijn wonden. Willem loopt langs de boerderij, maar dan bedenkt hij zich. Hij draait zich om, loopt door de koestal heen het huis in tot hij in de grote keuken komt. Hij wil de boerin bedanken. Ze heeft deze drie maanden best voor hem gezorgd en is ook altijd vriendelijk tegen hem geweest.
'Weet je zeker dat je weg wilt, Willem? De boer zal je missen.' Handenwringend staat ze voor hem.
Willem reageert niet.
'Mag ik vragen waarheen je gaat?'
Laconiek haalt Willem zijn schouders op. 'Waar mijn voeten me brengen en waar de mensen aardig zijn.'
Ze komt dicht voor hem staan en kijkt hem indringend aan. Haar stem is gedempt als ze zegt: 'Als het jou toch niet uitmaakt welke kant je op gaat, zou je dan iets voor mij willen doen?'
Verbaasd kijkt Willem naar vrouw Versluis, die plots allemaal rode vlek-

ken in haar hals krijgt. 'Het scheelt veel wat het is,' zegt hij voorzichtig. Ze werpt een schuwe blik door het raam of haar man of zoon niet ergens buiten lopen, en dan glimlacht ze flauwtjes. 'Onze dochter is een paar maanden geleden, net voordat jij hier kwam, met een boze kop weggelopen. Ze ging de schaapscheerder achterna die hier in het vroege voorjaar de schapen kwam scheren. Mijn man was ziedend en bezwoer haar dat als ze naar die vent toe zou gaan, ze hier nooit meer een voet op het erf had te zetten. Het maakte Nienke allemaal niets uit. Dat kind liep met haar hoofd in de wolken en wilde nergens naar luisteren. Ze was zo verliefd op die man, zo vastbesloten om voor haar eigen geluk te kiezen. Ik ken mijn dochter goed genoeg om te weten dat ze niet op haar besluit terugkomt. Daarin is ze precies haar vader, net zo'n wil en net zo'n stijfkop. Op een dag zal ze met die schaapscheerder trouwen.'
De onderlip van de boerin begint nu verdacht te trillen en de tranen wellen op in haar ogen. 'Ik zal er niet bij zijn op haar grote dag. Maar ik wil haar dolgraag iets geven. Ik weet dat ik haar daar een groot plezier mee doe, en jij moet het haar brengen.'
Ze kijkt Willem hoopvol aan, maar die reageert niet. 'Willem, alsjeblieft, wil je het doen? Het is een trouwjurk. Ons trotse en kostbare familiebezit. Ik heb hem gedragen toen ik ging trouwen en daarvoor mijn moeder op haar huwelijk. Nienke heeft altijd geroepen dat zij hem ook aan wilde als zij eenmaal de ware zou vinden. Ze zal hem wat moeten innemen, want ze is een stuk slanker dan ik en destijds haar oma, maar hij zal haar prachtig staan.'
De boerin heeft nu een wonderlijk zachte blik in haar ogen. 'Het is mijn enige dochter en ik hou ontzettend veel van haar. Het is me veel waard als ze die jurk kan dragen op haar huwelijksdag. Op die manier ben ik er toch nog een beetje bij. Zou jij die trouwjapon bij haar kunnen afleveren? Alsjeblieft? Je hoeft het niet voor niks te doen, ik geef je er honderd gulden voor.'
Willem krijgt een brok in zijn keel. Hij leest in het gezicht van boerin Versluis het verdriet om de verloren dochter. Hij slikt en in een opwelling pakt hij de handen van de boerin vast. Hoe goed begrijpt hij deze vrouw. Is het daarom dat ze hem de laatste weken zo heeft verwend? Met dik spek op zijn brood en eigengebakken koek bij de koffie. Het viel Versluis zelfs op, want die maakte de opmerking dat de winst onderhand werd opgevreten. De boerin loopt dus al weken met dit plan rond. Ze weet dat hij overal maar tijdelijk blijft. Dit is haar enige kans, daarom klampt ze zich zo aan hem vast. En waarom zou hij het niet doen? Als hij haar er nou gelukkig meemaakt?
'Nou?' vraagt ze gespannen.

Willem knikt met een glimlach.
Met een kreet van opluchting snelt de vrouw naar de voorkamer, om even later terug te komen met een bruin pak waar een touw omheen geknoopt zit. Ze overhandigt Willem het pak. 'Wil je haar de hartelijke groeten van haar moeder overbrengen? En wil je zeggen dat ik voor haar zal bidden dat ze maar heel gelukkig mag worden?' Nu wordt het vrouw Versluis te machtig en de tranen biggelen over haar wangen.
Aangedaan legt Willem zijn zware hand op haar smalle schouder en zegt plechtig: 'Ik beloof u dat ze deze jurk zal dragen op haar trouwdag. Geef me het adres maar.'
Nu trekt de boerin zenuwachtig met haar mond en zweetdruppeltjes parelen op haar bovenlip. Met een onrustige blik kijkt ze Willem aan. 'Dat is het nu juist… Dat weet ik niet precies. Ik weet alleen dat die schaapscheerder Dirk Post heet.'
Willem verschiet van kleur. 'En dat is alles?'
'En dat hij uit Diever komt,' zegt ze met neergeslagen ogen.
'Diever? Diever in Drenthe? Goeie genade, dat is ook niet naast de deur!' Maar als hij in de roodomrande ogen kijkt, houdt hij abrupt zijn mond. Hij steekt het pak onder zijn arm en zegt beslist: 'Al moet de onderste steen boven, je dochter krijgt die jurk! Geef me nou die honderd gulden maar.'
Opnieuw trekt de vrouw nerveus met haar mond. 'Die heb ik niet. Nog niet. Maar je krijgt het geld zo gauw je terug bent. En wil je Nienke een kort briefje laten schrijven zodat ik weet dat het goed met haar gaat?'
Willem kijkt de boerin doordringend aan. 'Vertrouwt u me niet?'
'Willem, ik vertrouw je helemaal! Maar alleen zo heb ik de zekerheid dat je terugkomt en dat ik wat van Nienke hoor.'
Willem zucht begrijpend. 'Dan doen we het zo.'
Ze pakt zijn hand vast. 'Je hebt geen idee hoe dankbaar ik je ben. Ik durf niet in mijn eentje zo ver te reizen, en' – ze slaat haar ogen neer – 'de boer verbiedt het me.'
Nerveus dribbelt ze naar het raam en gluurt alle kanten op. 'Kijk goed uit voor je naar buiten gaat. Zorg dat mijn man en zoon je niet zien.' Ze knikt hem bemoedigend toe. 'Ga maar gauw, de kust is veilig. En, Willem, duizendmaal dank!'
Met gemengde gevoelens verlaat Willem het erf.

INA VAN DER BEEK

De kleur van de zon

VOORWOORD

Voor de kust van het Griekse eiland Kreta ligt een klein eilandje, Spinalonga. Met een omtrek van ongeveer 805 meter stelt het qua oppervlakte niet veel voor, maar het heeft een grotere historie dan menig eiland.
De recentste geschiedenis van dat eiland is vol van leed en verdriet. Van ongeveer 1903 tot 1957 werd dit eiland gebruikt als verbanningsplaats voor leprozen. Afgezonderd en gescheiden van hun geliefden woonden en stierven hier veel mensen die leden aan de vreselijke ziekte lepra.
Spinalonga is nu een toeristische trekpleister, je kunt je laten overvaren en een poosje rondlopen over het eiland. Maar zelfs met de beste wil van de wereld kun je je niet voorstellen hoeveel tranen hier gehuild zijn. Toch hebben de bewoners soms ook mooie dingen beleefd, en ook dat kunnen we ons niet goed indenken.
Het moeilijkst voor deze mensen is misschien wel geweest om de 'gewone' wereld uit de verte te kunnen zien en soms zelfs te horen, om te weten dat daar, zo dichtbij, hun geliefden leefden, zonder de kans te hebben daar ooit weer zelf naar terug te kunnen gaan.
Over twee van deze mensen gaat dit verhaal.
Voor elk van hen waren zowel de omstandigheden op het eiland als de toekomst verschillend. Maar één ding hadden ze gemeen: het verlangen naar hen van wie ze gescheiden waren.
Misschien ten overvloede: alle personen en gebeurtenissen in dit verhaal zijn volkomen fictief.

Ina van der Beek

HOOFDSTUK 1

Nog voor ze wist dat kleuren een naam hebben, hadden ze al hun eigen betekenis voor Elena.
Bij papa hoort de blije kleur van het jonge gras en de bladeren aan de voorjaarsboom, bij mama de koele kleur van de avondhemel. De felle kleur van de klaprozen is de kleur van grootmoeder, en opa is als de warme kleur van zijn ogen.
Elena houdt van tekenen. Aandachtig krast ze haar bloemen en mensen op het witte papier.
Zes krijtjes zitten er in het doosje. Behalve de kleuren van haar ouders en grootouders is er ook nog de kleur van de zomerwolken. 'Lena,' mompelt ze soms als ze dat krijtje in haar hand neemt. Maar het laat geen strepen na op het papier, het is of zij niet gezien mag worden.
Het laatste krijtje heeft de kleur van de zon en van de bloemen in mama's tuin. Dat krijtje is het allermooist. Als ze blij is, gebruikt ze altijd die ene kleur. Die kleur heeft ook geen naam, of misschien heet hij *verlangen*. Maar dat is alleen een gevoel, het woord daarvoor kent ze niet.
Nu zit ze aan de grote tafel en legt de krijtjes op een rij. Eerst papa, dat is na de kleur van de zon haar favoriete kleur. Daarnaast opa, dan mama en ten slotte het rode krijtje. De andere twee blijven in het doosje.
'Kom, Elena, zit niet te knoeien, die krijtjes zijn alleen om te tekenen.'
Verschrikt kijkt Elena op. Daarna legt ze drie kleurtjes in de doos en met de laatste – natuurlijk de groene – tekent ze cirkels op het vel papier. Dan ogen, een neus, oren en een mond. Armen en benen.
Vandaag is het geen dag voor de kleur van de zon.
Maar haar aandacht is weg bij haar werk. Ze kijkt op van haar papier en haar ogen volgen haar moeder, die kopjes op tafels begint te zetten.
'Ruim die rommel maar op, opa en oma komen er zo aan.'
De stem van mama Alcina klinkt scherp. Elena kent die toon. Zonder tegenstribbelen doet ze ook het laatste kleurkrijtje in het doosje en dan glijdt ze van de stoel. Het doosje bergt ze op in de la van de kast. Met de tekening in haar hand loopt ze naar de deur om te kijken of opa en oma er al aan komen.
'Voor u.' Ze steekt opa de tekening toe zodra hij binnenkomt.
'Prachtig, meisje, prachtig!' Hij streelt haar even over het haar. 'Ze kan echt heel goed tekenen voor haar leeftijd, Alcina.'
'Ga nu maar buiten spelen, Elena.' Mama schenkt koffie in de kleine kopjes.
Buiten is het warm, de zon brandt op haar schouders. Elena loopt naar de vijver en gooit steentjes in het water.

Als dat gaat vervelen, loopt ze langzaam het pad af naar de poort die de grote tuin afsluit van de weg. Als ze op haar tenen staat, kan ze de zware deurknop pakken en de poortdeur openen.
Langzaam draait de deur open. Op de weg lopen soldaten, ze spreken met elkaar in een taal die Elena niet verstaat.
Eén soldaat lacht naar haar, hij zegt iets wat klinkt als *liebe sjats*.
'Elena!' Sofia komt aangelopen en zij trekt Elena de poort weer binnen. Met haar andere hand doet ze de zware deur achter zich dicht.
'Foei, we moeten de oorlog buiten de deur houden. Je weet dat je dat niet mag doen, liefje!' zegt ze. 'Ik moet weer aan mijn werk, ga maar spelen.'
Elena gaat naar haar schommel, maar er is niemand die haar kan duwen. Daarom gaat ze stil op het plankje zitten en probeert zichzelf met haar voeten af te zetten. Het gaat niet goed, haar benen zijn te kort.
Was papa er maar! Maar papa is bijna nooit meer thuis. Dat komt ook door dat ene woord, *oorlog*. Voor dat woord heeft ze geen krijtje, maar 'oorlog' is dezelfde kleur als de aarde na een regenbui.
Na een poosje loopt Elena terug naar het huis, ze gaat weer naar binnen. Sofia is in de keuken, ze is bezig met de voorbereidingen voor de avondmaaltijd.
'Mag ik helpen, Sofia?'
'Ja schatje, kom maar.' Sofia tilt haar op een hoge kruk, vlak voor het aanrecht. 'Hier, roer maar in deze saus tot hij helemaal afgekoeld en glad is.'
Als Elena een poos heeft geroerd, zegt ze: 'Het is klaar, Sofia, heb ik nu iets lekkers verdiend?'
Sofia lacht. Ze geeft Elena een handvol rozijnen. 'Dat heb je goed gedaan, kleintje. Ga nu maar weer fijn spelen.'
Elena eet de rozijnen op, dan loopt ze naar de woonkamer. Daar zitten mama, oma en opa druk te praten en te lachen. Ze letten niet op Elena, die langzaam dichterbij komt.
Stilletjes loopt ze naar opa. Hij rookt een sigaret en drinkt iets uit een klein glas. Het ruikt niet lekker.
Pas als ze tegen zijn knie leunt, merkt hij haar op en tilt haar op schoot.
Even onderbreekt haar moeder het gesprek, ze trekt haar wenkbrauwen op.
'Heb je niks te doen? Ik had toch gezegd…'
'Ach Alcina, laat het kind toch,' valt opa haar moeder in de rede. 'Je hebt toch geen last van haar!' Hij drukt zijn sigaret uit in de asbak.
'Nou, geen last…' Meer zegt mama niet, maar Elena ziet hoe ze oma

even aankijkt en een raar gezicht trekt. Een gezicht dat Elena niet begrijpt.
'Kom,' zegt opa, 'wij gaan naar buiten. We zullen eens bij je schommel kijken, dan zal ik je heel hoog duwen, goed?'
Elena rent al voor hem uit. Ze hoort nog net wat opa en mama tegen elkaar zeggen.
'Schaam je, je kreeg het mooiste kind van het hele eiland.'
'Het mooiste? Ze ziet eruit als…' Mama's stem klinkt boos.
Elena begrijpt het niet.

Als Elena later terugkijkt op haar kindertijd, kan ze zich niet herinneren dat mama haar ooit op schoot heeft genomen of geknuffeld. Degene die haar het vaakst knuffelde, was Sofia en soms ook papa, maar mama niet, mama nooit.
Integendeel, het leek of ze het nooit goed deed in de ogen van haar moeder.
De enige persoon van wie haar moeder echt vrolijk lijkt te worden is oma, de moeder van papa.
Elena's andere opa en oma komen weinig, Elena kent hen nauwelijks. Zij zijn al voor de oorlog weggetrokken van Kreta en wonen nu al jaren op het vasteland van Griekenland. Maar opa Nikos en oma Maria wonen dichtbij en zij komen bijna elke dag op bezoek.
Elena is eigenlijk een beetje bang van oma Maria, voor haar harde stem en haar scherpe, donkere ogen.
'Oma houdt echt wel van je,' zegt opa Nikos, 'ze vindt het alleen moeilijk om dat te laten merken.'
Ook dat begrijpt Elena niet. Maar ze denkt er niet meer over na, ze accepteert haar oma zoals ze ook haar moeder accepteert. Mama is nu eenmaal zoals de koele, blauwe kleur van haar krijtjes.
Maar dat verandert als Elena bijna acht jaar is.
Mama veranderde, ze werd dikker en dikker. En als Elena op een ochtend wakker wordt, staat oma Maria bij haar bed.
'Je hebt een broertje gekregen!' zegt ze.
Elena vindt haar moeder in bed. In haar armen ligt een klein, wit pakketje waar alleen een rood gezichtje uit steekt.
'Dit is Stefanos,' zegt mama. En ze kijkt zo lief als Elena haar nooit eerder heeft zien kijken.
Maar ze leert al snel dat die blik vooral voor de kleine Stefanos bestemd is.
Dan begint ze langzaam te begrijpen dat haar grootste fout is, dat ze als meisje is geboren.

HOOFDSTUK 2

Als Elena wakker wordt, blijft ze nog even stilliggen. De luiken van haar slaapkamer zijn gesloten, het is nog heerlijk koel in de kamer. Vandaag is ze achttien geworden. Achttien, dat klinkt heel anders dan zeventien. Papa heeft beloofd dat ze deze verjaardag een groot feest zou krijgen. Vanavond zal het dan zover zijn. Papa heeft bijna heel het dorp uitgenodigd. Dimitri zal zeker ook komen.
Dimitri! Zal hij nu eindelijk beseffen dat ze geen klein meisje meer is? Hun leeftijdsverschil is en blijft natuurlijk negen jaar, maar toch lijkt het verschil kleiner te worden nu zij ouder wordt. Zou hij dat ook zo voelen? Ze ziet hem al een poos niet meer samen met Ilona, en hij kijkt haar dikwijls langer aan dan noodzakelijk is. Of beeldt ze zich dat maar in?
Elena rekt zich uit en stapt uit haar bed. Ze doet de houten luiken een klein stukje open en knippert tegen het felle zonlicht.
Ze trekt vlug haar nachthemd uit en wast zich bij de kom met fris water die al klaarstaat. Daarna trekt ze de nieuwe jurk aan, die mama speciaal voor haar verjaardag heeft laten maken.
Ziezo, ze is er klaar voor.
Verwachtingsvol gaat ze de trap af, de gang door, naar de eetkamer. Wat zou het cadeau zijn, waarover papa zo geheimzinnig heeft gedaan de afgelopen dagen?
Stefanos zit al aan tafel. Hij springt op als Elena binnenkomt.
'Je bent jarig, Elena!' zegt hij. 'Kom kijken, papa heeft een prachtig cadeau voor je, kom mee!'
Nieuwsgierig loopt Elena achter haar broertje aan. Hij is al bij de deur en rent nu naar buiten.
'Stefanos? Wacht, waar ga je naartoe? Papa komt vast zo meteen binnen om mijn cadeautje te geven.'
Als antwoord lacht Stefanos alleen maar, hij staat stil bij de afrastering van het weiland. Daar staat papa ook, en zelfs mama is al buiten. Papa aait een prachtig bruin paard over de neus.
Als Elena langzaam dichterbij komt, steekt hij zijn armen naar haar uit.
'Gefeliciteerd, grote dochter,' zegt hij. 'Hier is Helios, je cadeau voor je achttiende verjaardag.'
Hij kust haar op beide wangen, en daarna omhelst ook mama haar en feliciteert haar. Maar Elena maakt zich snel los uit hun armen en kijkt even sprakeloos naar het paard. Dan doet ze een stap naar het hek en steekt haar hand uit om Helios over de zachte neus te aaien.
Het paard snuffelt even aan haar hand en laat zich dan liefkozen.

'Nou, wat vind je ervan?' vraagt papa. 'Of had je liever een gouden ketting gehad?'
'Nee, natuurlijk niet! Het is geweldig, papa, dank u wel. En u ook mama, ik ben zo blij! Mag ik meteen gaan rijden?'
'Neenee, we gaan eerst ontbijten. En wilde je soms in die jurk op dat paard gaan zitten?' Mama's glimlach is alweer verdwenen.
Elena blijft nog even staan, dan loopt ze met tegenzin achter haar ouders en haar broertje aan naar binnen.
'Ik heb ook nog een cadeau voor je, Elena,' roept haar broertje bij de deur. 'Kom snel binnen, dan mag je het uitpakken. Het heeft iets te maken met Helios.'
Elena glimlacht naar hem, ze is dol op haar kleine broertje. Ondanks hun toch wel grote leeftijdsverschil is er een sterke band tussen hen. Ze lijken niet op elkaar, Stefanos heeft de trekken van mama, Elena lijkt meer op haar vader.
'Ze heeft Turkse trekken,' zegt mama soms.
'Je kletst,' zegt papa dan kortaf.
'Je bent mooi,' heeft Dimitri pas in haar oor gefluisterd. 'Je hebt zo'n grappig, klein neusje, ik ken geen enkel ander meisje met zo'n klein wipneusje.'
Ze dacht dat hij haar daarna zou kussen, maar hij had haar alleen een tikje tegen haar wang gegeven, zoals je bij een kind doet.
Maar vanavond…
'Alsjeblieft, Elena, je cadeau,' zegt haar broertje.
Als ze het touwtje heeft losgemaakt en het papier afwikkelt, ziet ze een mooie roskam.
'Dank je wel, Stefanos, dat zal Helios ook fijn vinden.'
'Mag ik hem ook een keer borstelen?' vraagt hij. 'Papa, krijg ik ook een eigen paard als ik zo oud ben als Elena?'
'Wie weet,' antwoordt papa.
'Waarom koop je niet een pony voor hem?' mengt moeder Alcina zich nu in het gesprek. 'Het is toch leuk voor hem om ook te kunnen rijden?'
'Dat heeft geen haast, hoor,' zegt papa. 'Vóór vandaag heb ik hem nog nooit over een paard gehoord.'
'Je ziet toch dat hij het leuk vindt?' Ze buigt zich naar haar zoon toe en belooft: 'We zullen binnenkort weleens kijken of we ergens een leuk paardje voor jou kunnen kopen, hoor.'
Het gesprek gaat Elena grotendeels voorbij. Zij is met haar gedachten alweer bij de avond. Was het maar alvast zover. Wat zal Dimitri…
'We zullen straks kijken voor een passend zadel, Elena,' hoort ze dan

haar vader zeggen. ‘En daarna kun je ontdekken hoe het is om op Helios te rijden.’
‘Leuk, pap,’ zegt ze.
Maar hoe blij ze ook is met het paard, haar gedachten zijn vooral bij de komende avond.

Om zes uur gaat ze naar haar slaapkamer om zich te verkleden.
Als ze door het raam naar buiten kijkt, ziet ze hoe papa de laatste hand legt aan de versieringen in de tuin. Er hangen al tientallen lampions en er staan fakkels in de grond, die straks aangestoken zullen worden.
Ze draait zich om en laat haar zachtblauwe jurk over haar hoofd glijden. Met moeite krijgt ze de knoopjes op haar rug dicht. Dan kijkt ze in de spiegel. Ze is mooi, ze is volwassen. Zou Dimitri dat ook zien?
Als laatste pakt ze de hoog gehakte schoentjes. Even houdt ze ze in haar hand. Ze zijn prachtig, maar hoe zal ze daarmee kunnen dansen op het grasveld? Ach, dan doet ze ze wel uit, dansen op je blote voeten is immers het heerlijkste wat er is.
Maar nu eerst trekt ze de schoenen aan.
Als ze zich vooroverbuigt om het bandje vast te maken, ziet ze een klein vlekje aan de binnenkant van haar enkel. Ze wrijft er met haar vinger over, maar het verdwijnt niet.
Even kijkt ze er stil naar. Het zit er al een paar weken, wat is het toch?
Maar dan hoort ze haar naam roepen.
‘Ik kom eraan!’ roept ze terug.
Zo snel als ze kan lopen op de hoge hakken, gaat ze de trap af. Op naar haar feest, op naar Dimitri!

Papa heeft veel mensen uitgenodigd en vrijwel iedereen is gekomen. Bijna alle inwoners van hun kleine dorp, jong en oud, verzamelen zich in de grote tuin.
Op de lange tafels heeft Sofia, geholpen door andere vrouwen, allerlei heerlijke gerechten neergezet. Wijn, druivensap en limonade staan er in grote kannen tussen.
‘Zo, prinses,’ hoort Elena dan iemand achter zich zeggen.
Met een ruk draait ze zich om, ze glimlacht.
‘Hoi Dimitri,’ zegt ze, opeens verlegen.
Dimitri kust haar op beide wangen.
‘Hartelijk gefeliciteerd,’ zegt hij. Daarna doet hij een stap naar achteren en kijkt haar bewonderend aan. ‘Je ziet er prachtig uit, Elena.’
Ze weet niet hoe ze moet reageren, ze glimlacht alleen maar.
Dan is hij alweer verder gelopen, hij moet plaatsmaken voor de volgende

gast die haar wil feliciteren. Het is de burgemeester van het dorp, Abas Toulakis, een oude vriend van haar vader. Ook hij kust haar hartelijk en feliciteert haar. Dan pakt hij haar bij de schouder en doet een klein stapje naar achteren.
'Meisje, wat ben je mooi,' zegt hij met een glimlach. 'En je gaat met de dag meer op je moeder lijken! Je bent de mooiste vrouw uit ons dorp. Je moeder is mooi, maar jij bent nog knapper.'
Elena glimlacht naar hem, maar ze denkt stilletjes bij zichzelf: laat mama dat maar niet horen, ze is het daar vast niet mee eens.
Elena weet dat het niet waar is wat Abas zei. Ze lijkt veel meer op haar vader dan op haar moeder. Haar broertje lijkt op mama, zijzelf helemaal niet. En ook dat tweede klopt niet helemaal, mama Alcina is nog steeds een schoonheid die niet te evenaren is. Het enige wat Elena op haar voorheeft, is haar jeugd. Maar vergeleken bij haar moeder voelt ze zich toch altijd wat minder.
Tijd om hier verder over na te denken, heeft ze niet, er komen nog steeds nieuwe gasten aan die haar willen feliciteren.
Natuurlijk is ook haar beste vriendin Irena er, samen met haar drie oudere broers en haar ouders.
Als eindelijk iedereen lijkt te zijn gearriveerd, begint het feest.
Papa heft zijn glas. 'Iedereen van harte welkom op deze bijzondere verjaardag van mijn mooie dochter, die niet langer een kind is, maar een prachtige jonge vrouw! *Jamas*, gezondheid!'
Glazen worden naar haar opgeheven, goede wensen klinken opnieuw.
Waarom staat mama niet naast papa, waarom zegt papa nu niet ónze dochter, maar míjn dochter, denkt Elena verdrietig.
Alsof Abas haar gedachten kan lezen, hoort ze hem zachtjes achter haar fluisteren: 'Je moeder is jaloers op jouw jeugd en je schoonheid, meisje…'
Met een ruk draait ze zich om, maar Abas loopt weg, alsof hij niets gezegd heeft.
Maar Elena blijft nadenken over die woorden. Natuurlijk, ze weet dat mama meer om Stefanos geeft dan om haar. En ze begint dat steeds beter te begrijpen, Stefanos is een jongen, hij zal zijn moeder nooit in de schaduw stellen.
Doet zij dat dan wel, is haar moeder jaloers op haar? Maar dat is toch onnatuurlijk, een moeder hoort toch trots te zijn op haar dochter?
Waarom is mama anders, waarom wil ze toch altijd in het middelpunt staan, de aandacht hebben?
Maar kom, vanavond wil ze hier niet verder over nadenken, vandaag is het feest, haar feest! De muziek is al aan het spelen, er wordt gegeten en gedronken, iedereen is vrolijk.

Elena voelt zich opeens rijk. Wat boft ze toch om geboren te zijn in deze weelde en overvloed. Meestal denkt ze daar niet over na, accepteert ze het als normaal. Maar nu dringt het voor het eerst tot haar door hoe bevoorrecht ze eigenlijk is.
'Dansen, prinses?' Dimitri staat voor haar.
Ze knikt en voelt haar wangen warm worden. Ze schopt haar schoentjes uit en op haar blote voeten zweeft ze met hem over het gras.
Alle gedachten vervagen, er is alleen Dimitri. Zijn armen om haar heen, zijn gezicht dicht bij het hare.
Feesten kunnen ze, die Kretenzers!
De ouderen gaan voor in de volksdansen van het eiland en de jongeren volgen aarzelend.
Het is een vrolijke avond, en het is al laat als de meeste gasten afscheid nemen. Ten slotte is er nog een klein groepje over.
Alcina is naar binnen gegaan om Stefanos naar bed te brengen. Het is eigenlijk veel te laat voor de kleine jongen, maar hij heeft het lang volgehouden.
Papa praat met zijn vriend Abas, ze staan in een hoekje van de grote tuin, hun gezichten zijn ernstig.
Opa Nikos en oma Maria zitten, samen met wat andere ouderen uit het dorp, nog aan een tafel. Maria is zoals gewoonlijk het middelpunt, Nikos zit er zwijgend bij. Hij eet gedachteloos van de laatste olijven die op tafel staan.
Elena slentert weg bij de tafel, ze kijkt rond. Waar is hij?
'Kom, loop even mee naar de olijfgaard.' Opeens is hij weer naast haar.
Elena werpt een snelle blik op haar grootouders, zij letten niet op haar.
Dan loopt ze met Dimitri mee, achter het huis langs naar de olijfgaard.
Hij heeft haar hand gepakt, het laatste stukje hollen ze.
Zodra ze uit het zicht verdwenen zijn, staat Dimitri stil. Hij stopt zo abrupt dat Elena half struikelt, ze kan zich nog net met twee handen vastpakken aan zijn arm.
Een moment staan ze zo. Dan trekt hij haar in zijn armen en kust haar.
Niet zoals hij haar eerder kuste, als een broer, nu kust hij haar vol op de mond.
Elena voelt haar lippen van elkaar gaan, ze kust hem terug met een hartstocht die haar onbekend was.
Haar hart bonst, haar bloed gonst, eindeloos duurt de kus.
Dan wordt ze geroepen. 'Elena, Elena, waar zit je?'
'Papa,' fluistert ze.
Maar Dimitri blijft rustig staan, hij houdt haar nog steeds dicht tegen zich aan.

'Je bent zo mooi,' zegt hij zacht, 'en ik hou van je, Elena, ik hou van je!'
Zijn stem klinkt hees.
Dan kust hij haar opnieuw.
Maar dan klinkt opnieuw, en nu veel dichterbij, haar vaders stem. 'Elena!'
Ze maakt zich los uit Dimitri's armen en doet een stap naar achteren.
'Ja papa, ik kom al,' roept ze terug.
Ze doet een paar stappen in de richting van het huis, Dimitri houdt haar hand vast en loopt met haar mee.
'Elena, met wie ben je daar?' Papa's stem klinkt scherp.
Nu stappen ze weer binnen de lichtkring van de fakkels.
'Met mij, Alexios,' antwoordt Dimitri in haar plaats. Zijn stem klinkt rustig.
Zwijgend wacht Alexios tot ze vlak bij hem zijn. Dan kijkt hij hen beiden aan. Er komt een klein lachje op zijn gezicht, maar zijn stem is ernstig als hij zegt: 'Doe je voorzichtig met mijn dochter, Dimitri?'
'Dat doe ik, Alexios,' zegt Dimitri, al even serieus.
'Kom, je laatste gasten willen afscheid nemen,' zegt papa Alexios nu.
Ook Dimitri neemt afscheid met een kus, deze keer weer op haar wang.
Maar in zijn ogen ziet ze een belofte.
Mama is binnengebleven.

Even later kleedt Elena zich met langzame bewegingen uit. Er ligt een glimlach om haar mond, die maar niet weg lijkt te willen.
Dimitri… Is er een mooiere naam denkbaar? Is er een knappere man denkbaar? Is er een groter geluk denkbaar?
Ze wast haar voeten voor ze naar bed gaat. Ze zijn vies door het dansen in het gras, het lopen in de olijfgaard. De olijfgaard… Haar glimlach verdiept zich.
Ze droogt haar voeten af. Dan ziet ze het weer, het kleine, lichte, wat droge vlekje op haar huid. Even stopt de handdoek, ze buigt zich naar haar voet om het beter te kunnen zien. Ach nee, ze vergist zich in het schemerdonker, het is niets. Toch?
Als ze in bed ligt, beleeft ze de avond opnieuw. Alle mensen, alle gelukwensen, de cadeaus, de fakkels en lampions, de zang en de dans. Maar alles komt steeds weer uit bij die paar minuten in de olijfboomgaard. De kus, de woorden van Dimitri.
Met een glimlach op haar gezicht valt Elena in slaap.

Alexios en Alcina slapen nog niet. Het is pikdonker in hun slaapkamer. Alcina heeft de luiken helemaal gesloten, er komt zelfs geen klein straaltje maanlicht binnen.

Alexios tast naar haar hand onder de dunne deken.
'Achttien jaar alweer. Ze was mooi, hè, vanavond?'
Alcina maakt een geluid, ergens tussen grommen en zuchten.
Alexios laat haar hand los en richt zich half op.
'Alcina, waarom kun je toch niet van haar houden?' vraagt hij zacht.
'Ik hou wel van haar.'
Even blijft het stil, dan zegt Alexios: 'Ik zag haar samen met Dimitri in de olijfgaard. Hij is verliefd op haar, Alcina.'
'Dimitri?' Nu klinkt haar stem geïnteresseerd. 'Dat is een goede partij. Zou het serieus zijn?'
'Zo serieus als een liefde kan zijn als je jong bent,' zegt hij met weemoed in zijn stem.
Ze geeft geen antwoord, maar dat verwachtte hij ook niet.
Stil liggen ze beiden in het donker, elk met hun eigen gedachten.

HOOFDSTUK 3

De volgende ochtend wordt Elena pas wakker als Sofia haar kamer binnenkomt. Op het blad in haar handen staat een bord met een paar broodjes en een glas sinaasappelsap.
Sofia zet het blad naast het bed en doet de luiken een stukje open.
Elena knippert tegen het licht en rekt zich uit.
'Goedemorgen, Elena, lekker geslapen?'
'Ja, zeker! Sofia, waarom breng je me ontbijt op bed? Ik ben vandaag toch niet meer jarig?'
Sofia gaat op het voeteneind van het bed zitten.
'De dag na het feest is er één om te genieten,' zegt ze, 'om na te genieten, dat is belangrijk. Het was een prachtig feest, hè?'
Elena is rechtop gaan zitten, ze glimlacht.
'Het was geweldig,' zegt ze. 'Sofia, kun je een geheim bewaren?'
'Zeker kan ik dat, dat weet je toch? Heeft dat geheim misschien donkere krullen, witte tanden en houdt hij van olijfbomen?'
Elena kijkt de oude huishoudster aan en begint dan te lachen. 'Ja, hoe weet je dat?' vraagt ze.
'Ik zag jullie gisteravond de olijfgaard in gaan en er ook weer uit komen,' antwoordt Sofia. 'Hij maakt je gelukkig, hè?' Ze legt een hand op Elena's knie. 'Pluk het geluk als het zich aandient, meisje, maar wees voorzichtig!'
Dan staat Sofia op en gaat de slaapkamer uit.
Elena drinkt het vruchtensap en knabbelt aan een broodje. Ze is gelukkig

TAMARA HAAGMANS

Een beetje magie

Toen ik vijf minuten voor sluitingstijd impulsief haar winkel binnenliep, had ik niet verwacht dat ze me nog zou helpen. Ze keek niet eens naar de klok toen ik haar vertelde dat ik het bordje in de etalage had zien hangen met daarop in een sierlijk handschrift geschreven dat ze een oplossing had voor elk probleem.
'Ik weet precies wat we nodig hebben,' zei ze en ze liep van haar toonbank weg. Terwijl ze op een ladder klom om een doos van een plank te pakken, keek ik om me heen. Deze winkel leek op geen enkele andere winkel waar ik ooit was geweest. Overal planken, kasten en rekken, propvol met de meest uiteenlopende voorwerpen. Delen van de winkel waren afgeschermd met kleurige gordijnen en het rook naar wierook, kruiden, en iets wat ik niet kon thuisbrengen.
'Wilt u misschien ondertussen iets meer vertellen over uw probleem?' Ze had een mooie stem. Zacht, melodieus, misschien zelfs een beetje hypnotiserend. Ik zou er uren naar kunnen luisteren. 'Of als u dat liever hebt, mag u er ook gewoon aan denken. Dan hoeft u niets te zeggen.'
Er gleed een zweetdruppel vanuit mijn nek naar beneden en ik vervloekte mezelf. Waarom was ik niet gewoon doorgelopen? Dan was ik nu met de auto onderweg naar huis geweest en had ik over een halfuur met een glaasje voor de tv kunnen zitten. Ik wilde me verontschuldigen en weglopen, maar toch bleef ik staan. De groene ogen van de vrouw fonkelden, en ik weet niet of het nou pretlichtjes waren of iets anders, maar ze zorgden ervoor dat ik knikte.
'Het is niet zozeer een probleem, maar het is wel heel vervelend,' mompelde ik.
En het was zeker niet iets wat iemand met een drankje of pilletje zou kunnen oplossen. Toch knikte ze een paar keer, en als vanzelf dansten haar vingers langs de vele potjes en flesjes die ze uit de doos haalde. Zonder op het etiket te kijken druppelde ze iets paarsigs in een leeg flesje, vulde het bij met iets bruins en vervolgens een chemisch groen goedje dat eruitzag alsof het een overblijfsel van een of andere kernramp was. Ik had nog niets gezegd over mijn probleem, en toch was zij al bijna klaar met haar mengsel.
'Ik geloof eigenlijk niet zo in dit soort dingen,' zei ik, toen ze het dopje op het inmiddels volle flesje draaide en er verwoed mee begon te schudden.
Haar linker mondhoek ging een beetje omhoog terwijl ze haar arm op en neer bewoog om alle vloeistoffen met elkaar te vermengen. 'En toch staat u hier in mijn winkel en vraagt u mij uw probleem op te lossen?'
Ze hield het flesje tegen het licht en mijn mond viel open van verbazing. Het goedje in het flesje had een dieproze kleur, en zelfs in het zwakke

licht van de winkel leken er wel honderden sterretjes in te zweven. Ik ben nooit erg goed in scheikunde geweest, of welk vak het ook is waar je leert hoe je stoffen met elkaar moet vermengen, maar zelfs ik wist dat paars, bruin en neongroen samen geen roze-met-sterretjes wordt. Misschien geloofde ik er dan toch een béétje in.
'Driemaal daags twee druppeltjes onder uw tong en geen alcohol drinken.' Ze overhandigde me het flesje. 'Dat is dan twaalf euro vijftig.'
Ik haalde een biljet van tien en eentje van vijf tevoorschijn en legde die naast het flesje neer. 'En als het niet werkt?'
Ze glimlachte. Een serene glimlach, alsof zij iets wist wat ik niet wist. 'Het werkt.' Ze stopte het flesje in een papieren zakje, gaf me mijn wisselgeld en liep toen naar de deur van de winkel om het bordje van *Open* om te draaien naar *Gesloten*.
'Leuke winkel heb je hier,' zei ik, in een poging de ontmoeting nog iets langer te laten duren.
Ze bedankte me, hield toen de deur open en duwde me nog net niet naar buiten.
'Ik heet trouwens Vince,' zei ik voordat ik over de drempel stapte en de deur achter me dichtviel. Ik wist niet wat me bezielde, waarom ik iemand met een klein kruidenwinkeltje midden in de grote stad wilde vertellen hoe ik heette, maar ze leek het niet erg te vinden. Het geratel van het gordijn dat voor de deur werd geschoven maakte het moeilijk om haar te verstaan, maar ik wist bijna zeker dat ze zei dat ze Joëlle heette.
Ik keek naar het zakje in mijn hand. Twaalf en een halve euro voor onzin. Een marketingtrucje. De winkel eruit laten zien alsof hij zo uit een sprookje komt, een beetje hocus pocus met gekleurde flesjes, en de klant is tevreden. Ik stak mijn hand in het zakje en haalde het flesje tevoorschijn. In de buitenlucht, met de laatste stralen van een waterig herfstzonnetje, leek de kleur nog feller dan hij er binnen uit had gezien. Ik schudde het flesje heen en weer, zoals ik haar had zien doen, en zag de sterretjes weer dwarrelen. Ik draaide het dopje eraf en zag dat er een pipetje aan de dop zat. Voor ik er goed over na kon denken, liet ik twee druppels onder mijn tong vallen. Mijn gezicht vertrok toen mijn mond zich vulde met de smerigste smaak die ik ooit geproefd had. Probleemoplossing smaakte blijkbaar naar een mengeling van mest en rotte vis. Mijn ogen begonnen te tranen. Ik keek snel om me heen of iemand me gezien had. Gelukkig was het rond etenstijd en was er bijna niemand op straat. Er reed een bus voorbij en nadat ik me ervan verzekerd had dat ik geen toeschouwers had, spuugde ik in een plantenbak. Het hielp voor geen meter, want ik had nog steeds een smaak in mijn mond alsof ik een braakbal had opgegeten. Geen enkel probleem – of in mijn geval gebrek

aan liefde – was deze kwelling waard. Ik liep naar de dichtstbijzijnde vuilnisbak en propte het papieren zakje met flesje en al tussen de lege bekers en frietbakjes. Wat had me bezield? Ik wist het niet. De etalage van het winkeltje had er gewoon uitnodigend uitgezien. Elke andere dag zou ik er voorbijgelopen zijn, zou ik het bordje waarschijnlijk niet eens gezien hebben of het genegeerd hebben omdat ik niet geloofde in zulke onzin. Maar niet vandaag. Ik had eerder die middag achter mijn computer gezeten en legde net de laatste hand aan een voorstel waar we een miljoenendeal mee zouden binnenslepen, toen Remy, mijn collega, met een enorme grijns op zijn gezicht mijn kantoor binnenkwam. In zijn hand had hij een grote, witte envelop die hij voor mijn neus heen en weer wapperde. Hoezeer ik ook mijn best deed om erlangs te kijken en mijn voorstel af te typen, hij gaf niet op tot ik me er zuchtend bij neerlegde dat ik eerst zou moeten horen wat hij wilde vertellen.
'Het is een uitnodiging voor mijn bruiloft,' vertrouwde hij me toe. 'En je mag een *plus one* meenemen.' Hij ging op de rand van mijn bureau zitten met de envelop nog in zijn hand. 'Of je komt alleen. Dat mag ook gewoon.'
Ik wist niet eens dat Remy een vriendin had, laat staan dat ze al in het stadium beland waren dat ze elkaar eeuwige trouw wilden beloven.
Ik wapperde met mijn hand in de lucht. 'Prima, prima. Gefeliciteerd. Maar ik moet nu echt even verder hiermee, als we die deal met Jeurissen willen binnenhalen.' Hij knikte begrijpend en liep naar buiten.
De witte envelop leek me uit te lachen. Als zelfs Remy een vrouw kon krijgen, eentje die met hem wilde trouwen zelfs, waarom was het mij dan nog steeds niet gelukt? Ik stond op en liep naar de dossierkast waar ik een jaar geleden een spiegel in had gehangen voor als ik me snel moest fatsoeneren voor een afspraak. Ik pakte de spiegel van het haakje en bekeek mijn gezicht. Geen rimpels. Bijna geen grijze haren. Bruine ogen. Gewoon hetzelfde gezicht dat me vanochtend had aangekeken tijdens het scheren. Niets bijzonders, maar ook zeker niet verkeerd voor mijn leeftijd.
Ik hing de spiegel terug, gooide de uitnodiging in de prullenbak naast mijn bureau en typte verder aan mijn voorstel. Maar het idee dat ik nooit iemand zou vinden die me net zo gelukkig kon maken als Remy's verloofde hem maakte, bleef aan me knagen.
Onderweg van kantoor naar mijn auto was ik langs die winkel gelopen en had ik dat veelbelovende bordje zien hangen. Een moment van zwakte, dat is wat het was. Een moment waarin ik wilde geloven dat iemand echt in staat was mijn probleem op te lossen met een simpel drankje. Het enige drankje dat dát kon, was de fles Jack Daniels die thuis

op me wachtte. En die loste niet echt iets op, maar zorgde er alleen voor dat ik vergat dat ik een probleem had.
Ik stak mijn hand in mijn zak, op zoek naar mijn autosleutel. Ineens voelde ik me duizelig. In mijn blikveld verschenen zwarte cirkels, die steeds groter werden en steeds harder gingen draaien. De cirkels werden afgewisseld met lichtflitsen en ik moest me vasthouden aan een lantaarnpaal om niet onderuit te gaan. Ik stak mijn vinger in de boord van mijn hemd, dat ineens wel drie maten te klein leek, maar het benauwde gevoel verdween niet. Mijn hart ging harder kloppen, en ik begon te zweten. De wereld draaide en ik voelde een paniekgevoel vanuit mijn tenen omhoogkomen en de rest van mijn lichaam overnemen. Ik hoorde de knoopjes van mijn hemd springen toen ik het openrukte in een poging lucht te krijgen, maar tevergeefs. Ik strompelde een stukje achteruit, weg van de stoeprand en het voorbijrazende verkeer, tot ik ineens steen tegen mijn rug voelde. Ik liet mezelf langs de stenen naar beneden glijden en hoorde nog net een geschrokken vrouwenstem en het geklik van rennende hakken voor ik het bewustzijn verloor.

Gepiep.
Felle lichten.
Rennende voetstappen.
Stemmen die dingen schreeuwden die ik niet kon verstaan.
Toen ik mijn ogen voorzichtig opendeed, lag ik in een bed. Een bed dat voorzien was van rekjes en foeilelijke gele dekens, in een kamer die veel te licht was voor iemand die het gevoel had alsof zijn hoofd gebruikt was als stormram. Ik ging een beetje rechterop zitten en schermde mijn ogen met mijn hand af voor het licht, zodat ze er langzaam aan konden wennen.
'Ah, daar bent u weer!' klonk een vriendelijke stem. 'U zult wel een beetje hoofdpijn hebben, maar dat is helemaal normaal, hoor. Ik ga even een dokter roepen.' Toen de verpleegster aan wie de stem toebehoorde wegliep en ik mijn hand langzaam liet zakken, zag ik dat er nog iemand in de kamer was. Ze kwam me vaag bekend voor, maar ik kon haar gezicht niet plaatsen. Ze keek gejaagd naar de deur en toen weer terug naar mij.
'Als ze iets vragen, moet je zeggen dat ik je vriendin ben! Ze wilden me anders niet mee laten gaan. Jij klampte je zo aan me vast dat ik je niet los durfde te laten en met je ben meegereden in de ambulance. Ik mocht alleen bij je blijven als ik directe familie was, dus ik heb gelogen dat we verloofd zijn.' Er klonken stemmen in de gang en net op het moment dat zij haar hand op mijn voorhoofd legde als een liefhebbende-ver-

loofde-gebaar, kwam de verpleegster weer binnen, ditmaal met de dokter. Ik had niet eens tijd om te reageren op mijn zogenaamde verloofde. De dokter voerde een paar standaardtests uit en vertelde dat ik een shot adrenaline had gekregen. Hij liet me mijn naam noemen en vroeg welke dag het was. Daarna vertelde hij me dat ik midden op straat in elkaar gezakt was en dat ik bofte dat mijn vriendin wist wat ik ingenomen had, waardoor ik die aanval kreeg. Toen hij tevreden was zei hij dat hij me een nachtje ter observatie wilde houden, maar dat ik morgen gerust weer naar huis mocht.
'Kijkt u in het vervolg wel een beetje uit wat u in uw mond stopt?' zei hij nog met een laatste strenge blik voor hij met de verpleegster de kamer uit liep.
Ik keek naar de knappe vrouw aan het voeteneind van mijn bed. Ze zag er een beetje schuldig uit.
'Wat is het dat hij denkt dat ik in mijn mond heb gestopt?'
De blos op haar wangen breidde zich uit naar haar decolleté. 'Het spijt me echt heel erg!'
Ik volgde haar blik opzij. Op mijn nachtkastje stond het flesje dat ik een paar uur eerder in de vuilnisbak had gegooid. Het mest-en-rotte-vis-drankje. Ineens wist ik het weer. 'Jij bent dat meisje uit de winkel. Joëlle! Jij hebt dat brouwsel aan mij verkocht!'
Ze knikte verlegen en hield haar ogen nog steeds neergeslagen. Ik begreep niet hoe dat flesje hier terecht was gekomen, hoe ik hier terecht was gekomen en hoe zij bij mij was beland.
'Je had een allergische reactie,' stamelde ze. 'En ik kan mezelf wel voor mijn kop slaan dat ik daar nooit aan gedacht heb, dat iemand allergisch kon zijn voor een van de ingrediënten van mijn drankjes.'
Ik haalde mijn schouders op. 'Je deed het vast niet expres.' Ik tilde de deken op om te kijken wat ik aanhad. Waar was mijn broek?
Joëlle had een verwarde blik in haar groene ogen. 'Ik geloof niet dat je het helemaal begrijpt,' zei ze zacht. 'Ik zag je in elkaar zakken tegen de muur, en voor ik bij je was, was je opgezwollen als een ballon. Ik heb de ambulance gebeld en terwijl ik wachtte, zag ik ineens mijn zakje uit de vuilnisbak steken. Toen ze je meenamen, heb ik het eruit gegrist.'
Ik begreep haar nog steeds niet, maar op dit moment vroeg ik me vooral af waar mijn kleren waren, in plaats van hoe ik hier terecht was gekomen.
'Als het maar vijf minuten langer had geduurd, als ik je niet in elkaar had zien zakken, geen ambulance had gebeld, of als ik zelfs maar de achterdeur had genomen, was je nu dood geweest.'
Ik liet de kriebelende ziekenhuisdeken terugvallen over mijn blote

benen. Het leek net alsof mijn vingers niet meer naar me wilden luisteren.
'Dan was ik wát?'
Ze beet op haar lip. 'Doodgegaan. Ze gaven je een spuit terwijl je op de grond lag en er gebeurde maar niets. Ik was zo geschrokken! Ik dacht dat je dood zou gaan en dat het dan mijn schuld zou zijn. Je ogen zaten dicht en waren helemaal opgezwollen en je hapte naar adem als een vis op het droge.'
Ik staarde haar aan alsof ze Chinees praatte.
'Het spijt me zo verschrikkelijk!' Haar lip trilde. Ze kwam dichterbij en nam mijn hand in die van haar. Het was maar goed dat ik het me niet meer kon herinneren, want het beeld dat ze schetste klonk niet heel aanlokkelijk.
'Je bent allergisch voor kiwi.'
Ik knikte langzaam. 'Dat klopt. Ik heb er vroeger als kind weleens een gegeten. Mijn lippen zwollen ervan op en daarna heb ik er nooit meer een gehad.'
Toen ik opkeek, had ze een papiertje uit haar tas getoverd en een pen in haar hand. 'Moet ik iemand voor je bellen?'
Ik schudde mijn hoofd. 'Nee. Ik ben alleen. Er wacht niemand op me thuis.' Ik weet niet waarom ik dat zei. Toen ik me een paar uur geleden aan haar voorstelde, wist ze niet hoe snel ze me de deur uit moest werken.
Ik gaapte. 'Wat zat er eigenlijk nog meer in dat drankje?' Ik hoorde niet of ze antwoord gaf, want mijn ledematen werden ineens helemaal slap en ik viel als een blok in slaap.

'Ik neem hem mee naar huis,' hoorde ik een zangerige stem bij de deur zeggen. 'Dus zorg maar dat die dokter opschiet, want ik ga hem nu aankleden en dan gaan we.'
Ik opende mijn ogen en het duurde een paar seconden voor ik wist waar ik was. Het was overdag, dus ik had waarschijnlijk een hele nacht geslapen. Ik zag het meisje van gisteren in de deuropening staan. Ze praatte met een verpleegster. In haar hand had ze een stapeltje kleren en de verpleegster leek haar de weg te versperren. Toen ze zag dat ik mijn ogen open had, zwaaide ze naar me.
'Schat, wil je even tegen die vriendelijke dame zeggen dat je echt niet naar huis kunt in dat ziekenhuishemd? Ik heb kleren voor je meegenomen zodat je tenminste nog een beetje waardigheid hebt en niet in een blauw operatiehemd met open achterkant door het ziekenhuis hoeft te lopen!'

GREETJE VAN DEN BERG

Even weg

De hotelkamer was zoals ze zich een low-budget hotelkamer in Parijs had voorgesteld: een breed tweepersoonsbed met een vale sprei die ooit bordeauxrood was geweest, lampjes met franjes op het nachtkastje, een vergulde spiegel met krullen aan de muur. De kleine badkamer was voorzien van beige tegels, waarvan sommige versierd waren met bruine schelpen. De twee kleine ramen, met aan weerszijden smoezelige vitrage, keken uit op een smalle binnenplaats tussen hoge huizen. Twee kinderen renden tussen kleurloze dekens door die aan een waslijn hingen. Kirsten liet zich achterover op bed vallen. De veren kreunden.
Parijs…
Vier dagen lang zou ze hier met haar beste vriendin Claudia verblijven. Claudia had het voorgesteld. Zij had meteen toegestemd. Op dat moment had het een oplossing geleken, of wellicht was verlossing een beter woord. Vier dagen in een ander land, een andere stad, zonder man, zonder kind, maar met Claudia.
Claudia, die ze al kende van de middelbare school en die altijd haar beste vriendin was gebleven, haar steun en toeverlaat. Bij Claudia kon ze alles kwijt. Hun levensomstandigheden waren totaal anders, maar dat had aan hun vriendschap geen afbreuk gedaan. Claudia kon geweldig luisteren. Ze veroordeelde haar nooit, stelde alleen moeilijke vragen als dat nodig was. Daarnaast kon ze met niemand zo lachen.
Vanuit de badkamer klonk het geluid van de douche, harde stralen kletterden op de tegels en tegen het gordijn met bruine en beige vissen, waarvan zij eerder al had ontdekt dat het steeds naar je toe komt tijdens het douchen.
Claudia leek het niet te deren. Uit volle borst zong ze de beginregels van het refrein van '*Les Champs-Elysées*':
Aux Champs-Elysées, aux Champs-Élysées Au soleil, sous la pluie, à midi ou à minuit Il y a tout ce que vous voulez aux Champs-Elysées

Vier dagen Parijs leken Kirsten ineens een belachelijke onderneming. Hoe had ze kunnen denken dat die de oplossing zouden bieden? Kon vluchten ooit iets oplossen?
Het was een kinderlijke veronderstelling dat deze dagen wonderen zouden verrichten. Wanneer ze terugkwam zouden de problemen tussen Lucas en haar zich weer in volle hevigheid aan haar opdringen.
Ze ritste haar kleine, knalrode rolkoffer open, haalde haar meegebrachte kleding eruit, die vooral uit truien en broeken bestond, en legde die zorgvuldig op de planken van de ouderwetse, donkere eiken kast die tegen de muur met verguld streepjesbehang stond.
Bij vertrek was het in Nederland kil geweest. De kilte van een vroeg

najaar, waarbij de avonden al heel voorzichtig naar winter overhelden. Ondanks de waarschuwing van Lucas had ze zich niet kunnen voorstellen dat het in Parijs warmer zou zijn.
Ze moest hem nu gelijk geven.
Haar vest lag inmiddels op bed. Het T-shirt dat ze nu nog droeg was het enige dat luchtig genoeg was voor deze temperaturen. De rest was veel te warm. Misschien kon ze hier een paar leuke bloezen kopen. Lucas was er nu toch niet om daar iets op aan te merken. Vier dagen lang kon ze kopen wat ze wilde, zeggen wat ze wilde, doen wat ze wilde, zonder dat hij zich ermee zou bemoeien. Vier dagen lagen er voor haar, om alles voor zichzelf op een rijtje te zetten, om te ervaren wat erover was van haar liefde voor de man met wie ze veertien jaar geleden vol goede voornemens was getrouwd. Hoe had dat toch zo kunnen veranderen?
Laatst had ze het vol frustratie uitgeschreeuwd: 'Zie je dan niet hoe eenzaam ik ben? We leven samen in één huis, we hebben samen het mooiste kind van de wereld, maar we delen verder niks.'
Hij had haar zwijgend aangekeken en in zijn ogen had ze gelezen dat hij het niet had begrepen. Misschien zou hij het wel nooit begrijpen.
Begreep ze het zelf wel?
Ze zag beelden voor zich van hoe ze in het weekend samen naar de televisie keken, één keer in de week op zaterdagavond vrijden en af en toe met hun dochter op stap gingen. Wat wilde ze nog meer?
Claudia was echt alleen, maar die hoorde ze nooit over eenzaamheid. Claudia's dagen waren gevuld met haar werk als teamleider in een zorgcentrum, met dagjes shoppen met collega's en vriendinnen en logeerpartijen van haar twee nichtjes, de kinderen van haar broer.
Was dat dan wat zij ook wilde?
Of had ze te romantische verwachtingen van het huwelijk, wilde ze te veel?
En, nog veel dieper, verweet ze Lucas heimelijk dat hij niet aan vruchtbaarheidsonderzoeken had willen beginnen toen duidelijk was geworden dat ze na Enny niet spontaan een tweede kind zouden krijgen? Ze hadden er destijds uitgebreid over gepraat en ze was het volledig met zijn argumenten eens geweest. Enny was een pracht van een dochter en het was een kunst om te kijken naar wat je wel had, in plaats van naar wat je miste. Ze hadden het goed met z'n drieën en toen Enny naar de basisschool ging, was zij een kleine kledingboetiek begonnen. Een halfjaar geleden had ze voor het laatst de deur van haar winkel achter zich dichtgetrokken met een hart vol wrok.
Lucas meende dat ze iets anders kon gaan doen. Waarom solliciteerde

ze niet bij een leuk bedrijf of in een andere winkel? Haar eerste sollicitaties brachten alleen teleurstelling. Ze werd niet eens voor een gesprek uitgenodigd.
Haar wrok keerde zich tegen Lucas. Hij had makkelijk praten. Hij was hele dagen met zijn werk bezig en er nog veel avonden voor op pad ook. Claudia had voorgesteld om er samen vier dagen op uit te gaan, zodat ze eens even tot zichzelf kon komen. Waarschijnlijk had het feit dat haar vriendin op een dag via de achterdeur was binnengekomen en midden in een heftige woordenwisseling tussen Lucas en haar was beland daarin meegespeeld.
Claudia mocht Lucas graag en dat was wederzijds.
Misschien had hij veertien jaar geleden met Claudia moeten trouwen in plaats van met haar. Claudia had dat graag gewild, dat wist ze zeker.

Claudia draaide de kraan van de douche dicht en pakte het enorme badlaken van de haak. Ze droogde zichzelf af en stapte over de rand van de douchebak op de kleine, witte badmat die ze had neergelegd voordat ze onder de douche stapte. Voor de verweerde spiegel keek ze naar haar eigen, smalle gezicht en haar magere, blote schouders. Jarenlang had ze zichzelf te dik gevonden. Ze had zichzelf uitgehongerd tot er nog maar één keuze was: doodgaan of iets aan het probleem doen. In die tijd had de dood vaak gelonkt, toch koos ze voor het laatste. Eindeloze gesprekken met een therapeut waren gevolgd. Er was gespit in haar verleden, in de moeizame relatie met haar moeder, in het feit dat de man van wie ze al stiekem jaren hield, met haar beste vriendin was getrouwd. En juist die beste vriendin was in die moeilijke periode van onschatbare waarde geweest. Wanneer ze het niet meer zag zitten, beurde Kirsten haar op. Claudia praatte, Kirsten luisterde. Hoe kon ze wrok blijven koesteren tegen deze vrouw, die ze nota bene ooit zelf had uitgenodigd om een avond mee te gaan naar haar koor, waar ze vanaf het eerste moment de dirigent had ingepalmd? Kirsten kon helemaal niet zingen, maar ze bleef voor Lucas en tussen het geweld van de andere sopranen vielen haar valse noten vaak niet op. Claudia zat toen al jaren op dat koor. Elke woensdagavond keek ze ernaar uit om Lucas weer te zien.
Wat had ze een spijt van haar uitnodiging aan Kirsten, van haar aandringen toen Kirsten had tegengesputterd, zich bewust van het feit dat ze geen groot zangeres was.
Toen Kirsten zwanger was van Enny ging ze pas van het koor af. Claudia was een jaar ervoor al afgehaakt met de smoes dat ze het te druk kreeg toen ze studie en werk ging combineren.
De liefde voor Lucas was langzaam verdwenen. Hij was de man van

Kirsten geworden, een man die ze heel graag mocht, dat wel.
Twee maanden geleden was ze onverwacht via de achterdeur bij Lucas en Kirsten naar binnen gegaan en midden in een echtelijke ruzie beland. Ze had zich vreselijk opgelaten gevoeld, maar was ook geschrokken van de verwijten die Lucas over zich heen kreeg. In haar ogen onterechte verwijten. In een opwelling had ze Kirsten een paar weken later gevraagd om vier dagen naar Parijs te gaan. Zonder met Lucas te overleggen, had ze meteen toegezegd.
Claudia wist nu zelf niet wat ze ermee had denken te bereiken. In haar ogen had Kirsten alles wat zij zo graag had willen hebben en buiten haar bereik leek te liggen. Zo had ze het nooit verwoord. Zwijgen was tegenwoordig *haar* grootste deugd in hun vriendschap. Zwijgen en luisteren. Want wie was zij om te oordelen? Mensen waren altijd op zoek naar meer geluk dan hen was toebedeeld en juist daardoor glipte het geluk tussen hun vingers door.
Zelf deed ze niet anders.

Het café, waar ze een uur later dorstig neerstreken en een enorm glas jus d'orange bestelden, was een donkere pijpenla. De eigenaar was een onderdanig, bijna kruiperig type die, naar Kirstens oordeel, net iets te vaak hun kant uitkeek. Kirsten maakte foto's met haar telefoon en plaatste die meteen op Facebook. Buiten scheen de zon.
Waarom waren ze binnen gaan zitten?
Claudia keek verlangend door het raam. Af en toe wierp ze een blik op Kirsten die druk was met de reacties op haar eerste foto's van Parijs. Soms las ze een opmerking voor die ze zelf erg leuk vond. 'Ernst vraagt zich af of het voor twee beeldschone vrouwen wel veilig is in Parijs.'
Claudia wist dat Ernst een buurman was die ze graag ontweek op de verjaardagen van Lucas en Kirsten.
'Ik zal hem vragen of hij als onze chaperonne deze kant op wil komen,' hoorde ze Kirsten zeggen.
'Pas maar op, straks komt hij echt.'
Kirsten gierde.
'Heb je Lucas al gebeld of geappt om te laten weten dat we goed zijn aangekomen?' informeerde ze even later.
'Dat doe ik vanavond wel.' Kirsten legde haar telefoon op tafel.
'Waarom vanavond? Hoe moeilijk is het om hem even te laten weten dat hij zich geen zorgen hoeft te maken? En wat denk je van Enny? Heb je die al iets laten weten?'
'Lucas geeft momenteel muziekles, Enny is nog op school. Ze zullen het niet prettig vinden als ik ze nu app.'

De mooiste romans en verhalen gebundeld

Jubileumomnibus 147 gaat van start met **De molenaarsdochter** van Gerda van Wageningen. Sabina moet een moeilijke beslissing nemen: moet ze haar vaders wil volgen of haar eigen hart? In **De liefde achterna** van Mary Schoon maakt de vrijgevochten veertiger Willem een bijzondere roadtrip, en leert hij anderen, maar vooral zichzelf, beter kennen. **De kleur van de zon** van Ina van der Beek is de laatste roman en gaat over de jonge Elena, wier leven op zijn kop staat als ze erachter komt dat ze lepra heeft en wordt verbannen naar een afgelegen Grieks eiland. Twee nieuwe korte verhalen sluiten deze jubileumomnibus af: **Een beetje magie** van Tamara Haagmans en **Even weg** van Greetje van den Berg.

ISBN 978 90 2053 602 7 NUR 344
9 789020 536027
www.zomerenkeuning.nl

Z&K